

La Famosa

REVISTA D'OPINIÓ I INFORMACIÓ LOCAL ARTESA DE LLEIDA

Número 321

NOVEMBRE - DESEMBRE 2022

P.V.P. 3€

LA MARATÓ DE TV3 2022

SUMARI

Pòrtic	3
Actualitat Artesenca	4
<i>J. Ma Esteve / Fotografies: J. Ma Esteve, M. À. Florensa i J. Gallart</i>	
Activitats de La Femosa	7
<i>La Junta</i>	
Artesa per la Marató de TV3	9
<i>J. Ma Esteve / Fotografies: J. Ma Esteve, M. À. Florensa i J. Gallart</i>	
Deu edicions de la cursa i caminada de La Marató	11
<i>La Junta de l'A. E. Superbé</i>	
Ens volem casar...!	12
<i>Parròquia d'Artesa de Lleida</i>	
Fauna del terme: Milà Reial	12
<i>Isidre Drudis Bellmunt</i>	
No deixem la terra en mans de quatre empreses	13
<i>Néstor Serra Domènech</i>	
Domus Domini. Refugis (i3)	14
<i>Miquel Carrera Castellví</i>	
Els germans Francesc i Tomàs Puyol i Reñé	15
<i>Josefina París Mor</i>	
Si parlem de 30 anys	18
<i>Maria Lluïsa Berjes Queraltó</i>	
Poesia: Festeig	18
<i>M. Assumpció Cornadó Lladó</i>	
Joan Fuster, la virtut de l'oci i la conversa	19
<i>Pau Marqués Bisquert</i>	
"De quina comarca sou"? La divisió territorial del 1936	21
<i>Laura Farran Botargues</i>	
Missatge	23
<i>Juan Antonio Lucena Centella</i>	
La percepció del temps	25
<i>Gemma Téllez Bernad</i>	
Visitem l'església, la vileta i el dipòsit vell	27
<i>Alumnes de Cicle Superior de l'Escola Els Til·lers</i>	
Tempus fugit, els tentacles de la por	28
<i>Eulàlia Solà Miró</i>	
Un raconet d'Artesa. La plaça Major	30
<i>Àngels Florensa</i>	
Temporada 2022/23. La temporada del centenari	31
<i>Eudald Pijuan Mor / fotografies: CF Artesa de Lleida i J. Gallart</i>	
Ho hem llegit a... ..	34 i 37
Entreteniments	34
<i>Miquel A. Navarro, Albert Batiste i Lluís Gil</i>	
Les cosidores de ca l'Alfonso el dia de Santa Llúcia	36
Programa de les Festes de Nadal i Reis	38
Telèfons i horaris d'interès/Solucions als entreteniments	39
<i>Fe d'errates La Femosa 320</i>	
Imatges d'actualitat	40

LA FEMOSA

AGRUPACIÓ CULTURAL - ARTESA DE LLEIDA

Edita

Agrupació Cultural La Femosa
Carrer dels Gallarts, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
lafemosa.artesalleida.cat
lafemosaartesadelleida@gmail.com

Direcció i coordinació

Josep Gallart Fernández
Lluís Gil Fontanet

Col·laboradors i col·laboradores

Alumnes Cicle Superior Escola Els Til·lers
Albert Batiste Bonet
Maria Lluïsa Berjes Queraltó
Miquel Carrera Castellví
Assumpció Cornadó Lladó
Isidre Drudis Bellmunt
Josep Ma Esteve Muñoz
Laura Farran Botargues
Ma Àngels Florensa Bertran
Felip Gallart Fernández
Josep Gallart Fernández
Roger Gil Barberà
Lluís Gil Fontanet
Junta de l'A. E. Superbé
Juan Antonio Lucena Centella
Pau Marqués Bisquert
Miquel Àngel Navarro
Parròquia d'Artesa de Lleida
Josefina París Mor
Eudald Pijuan Mor
Néstor Serra Domènech
Eulàlia Solà Miró
Gemma Téllez Bernad

Fotografies

Josep Ma Esteve Muñoz
Ma Àngels Florensa Bertran
CF Artesa de Lleida
Josep Gallart Fernández

Correcció de textos

Eulàlia Solà Miró

Maquetació i impressió

Impremta Payà, Lleida

La Femosa, 2ª època
Número 321
Novembre - Desembre 2022
DLL 264-1981
ISSN 2339-7365
P.V.P. 3 euros

Els articles que apareixen a les pàgines de La Femosa reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

Amb el suport de:

Ajuntament
d'Artesa de Lleida

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Generalitat
de Catalunya
Departament
de la Presidència

Diputació de Lleida
La força dels municipis

PORTIC

El divendres 25 de novembre de 2022 a les 20 hores del vespre s'enfrontaven les seleccions d'Anglaterra i Estats Units dins del Mundial de Qatar.

La FIFA, Federació Internacional de Fútbol Associació, que presumeix de valors com igualtat, llibertat i lluita contra el racisme, no ha dubtat gaire a concedir l'organització del Mundial a un país qüestionat per les seves lleis repressives contra les dones, els homosexuals, el col·lectiu LGTBI, contra la llibertat d'associació, d'expressió, de premsa i contra els drets laborals. L'organització *Human Rights Watch* ha fet un informe de 42 pàgines on es parla de la violació dels drets humans al Qatar.

Qatar ha gastat l'astronòmica xifra de 200 mil milions de dòlars per organitzar el Mundial, però no s'ha preocupat gaire per les condicions laborals dels treballadors immigrants en la construcció dels seus estadis, ni per les esgarrifoses xifres de treballadors morts, segons alguns diaris com *The Guardian* 6.500 víctimes.

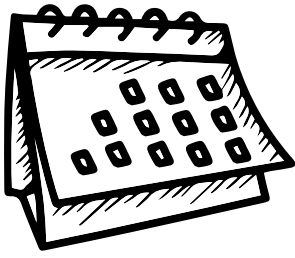
La sospita de la corrupció i el suborn han planat sempre sobre la designació d'un país sense cap tradició futbolística, ni democràtica, però amb molts i molts diners per gastar, els suficients per satisfer la cobdícia i l'afany de lucre més insaciabls. El Mundial de Qatar ha estat qualificat com la Copa del Món de la vergonya, com si fos la metàfora perfecta de la part més sinistra de la condició humana.

El divendres 25 de novembre de 2022 a les 20 hores del vespre fèiem una xerrada a les escoles sobre Josep Pach, que va exercir de mestre a Artesa entre els anys 1934 i 1937. Josep Pach va lluitar a la Guerra Civil. Va passar per camps de concentració francesos. Va lluitar a la Resistència Francesa. Va ser detingut, empresonat i condemnat en companyies de treball per l'estat col·laboracionista del general Petain. Va ser deportat al camp de concentració de Buchenwald. Va ser víctima de la vergonyosa operació Bolero-Paprika i deportat a Còrcega i a Polònia. Va ser expedientat i depurat pel franquisme.

Josep Pach va lluitar pels ideals de l'Escola de la Segona República: llibertat, justícia i solidaritat. Josep Pach és un personatge que els artesencs ens hauríem de fer nostre, perquè representa el bo i millor de la nostra espècie. La part més noble i desinteressada de la nostra condició.

Entre les 8 i les 11 del vespre del divendres 25 de novembre es jugava el Mundial de Qatar. A les escoles d'Artesa de Lleida parlàvem del mestre Josep Pach Roselló. Hi van assistir unes vint persones.

ACTUALITAT ARTESENCA

— Josep Ma Esteve —

Fotos: J. Ma Esteve, M. À. Florensa, J. Gallart —

TOT SANTS

Un any més, arribat l'1 de novembre, festivitat de Tots Sants, com mana la tradició, moment de recordar aquells que ja ens han deixat, d'una manera especial. La creença tradicional parla que després que el dia 1 on els vius visiten els morts, a l'endemà 2 de novembre, dia dels Difunts, són els morts els qui visiten els vius. Així es va celebrar una missa pels difunts al cementiri municipal.

Aquest any, durant els dies previs, es van acabar les obres de pavimentació d'un dels carrers interiors del cementiri.

GRAN RECAPTE D'ALIMENTS

A finals del mes de novembre, es va celebrar en tot el nostre país una nova edició del Gran Recapte, la catorzena. L'edició d'aquest any s'ha desenvolupat enmig d'unes condicions ben difícils, on la crisi dels preus de l'energia, la inflació i la guerra d'Ucraïna, fan que la solidaritat de tots plegats sigui molt necessària. Com en els darrers anys, les aportacions a part de poder-les fer físicament a les botigues, també es van poder fer per diferents mitjans electrònics.

ACTIVITATS DE LA LLAR DE JUBILATS

Els socis i sòcies de la Llar de Jubilats Sant Miquel, el dissabte 5 de novembre, van celebrar la Castanyada amb un sopar i una animada sessió de ball a la sala del Teatre Municipal.

Així mateix va organitzar el dia 26 de novembre una sortida per visitar l'exposició del programa Crims que es pot veure al Palau Robert de Barcelona. Després de dinar, la jornada es va completar al teatre a veure l'obra *Els homes són de Mart i les dones de Venus*.

A principis de desembre es va organitzar una altra sortida prenadalenca de 3 dies a Calella.

EXPOSICIÓ

Del 23 d'octubre fins al 20 de novembre, es va poder gaudir al passadís de la sala del teatre de l'exposició fotogràfica *Lleida 1940-2022* amb imatges històriques de la capital de la nostra comarca procedents del Fons Terrés, Fons d'Art de Res Non Verba i de l'arxiu fotogràfic de L'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida.

DIA INTERNACIONAL CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

El 25 de novembre és el dia que l'Assemblea de les Nacions Unides va escollir per reivindicar una societat on la igualtat entre els gèneres sigui un fet, i que les dones no hagin de patir cap mena de violència física, sexual, psicològica o econòmica.

A les 12 del migdia, va tenir lloc la lectura del manifest i l'homenatge a les víctimes de violència masclista, davant de l'Ajuntament del nostre poble.

XERRADA INFORMATIVA UNIÓ DE PAGESOS

El dimarts 29 de novembre el sindicat agrícola Unió de Pagesos va organitzar una xerrada informativa sobre la nova PAC 2023-2027 i les seves particularitats, que introdueixen canvis importants en la regulació de l'activitat de la nostra pagesia. La xerrada va tenir lloc a la sala de plens de l'Ajuntament a les 12 del migdia.

TROBADA PREELECTORAL

El dimecres 30 de novembre el grup municipal *Ens movem per Artesa - ERC* va organitzar una trobada per copsar les inquietuds dels i les nostres veïnes de cara a les eleccions municipals que s'han de celebrar el pròxim mes de maig.

CINEMA NOVEMBRE-DESEMBRE

6 de novembre	Mediterráneo
20 de novembre	Envidia sana
8 de desembre	El editor de libros
11 de desembre	Madres paralelas

MANTENIMENT I INCIVISME

Durant aquests darrers mesos, la brigada municipal ha realitzat la poda dels arbres de diferents carrers del poble.

En un altre ordre de coses, van aparèixer les restes de les flors de Tots Sants llançades a l'exterior del cementiri, i posteriorment, algú les va cremar, amb plàstics i tot.

També algú va arrencar la senyal de cediu el pas a la travessia de Sant Ramon amb el camí d'Albatàrrec i està llançada, des de fa setmanes, en un dels bancals. Caldria tornar a col·locar la senyal al seu lloc.

ACTIVITAT TEATRAL

En els darrers dos mesos de l'any s'han programat dues representacions teatrals, una al mes de novembre i la següent, al mes de desembre.

La primera representació fou el diumenge 13 de novembre, quan la companyia La Pertinent, va representar l'obra dramàtica *Adreça desconeguda*, obra ambientada a l'Alemanya nazi de principis de segle XX.

El diumenge 4 de desembre, dintre de les XVIII Vesprades Teatrals, cicle del circuit de teatre amateur de la comarca del Segrià, es va representar l'obra *Isop*, a càrrec de la companyia Teatre del Talió.

ACTIVITATS DE LA FEMOSA

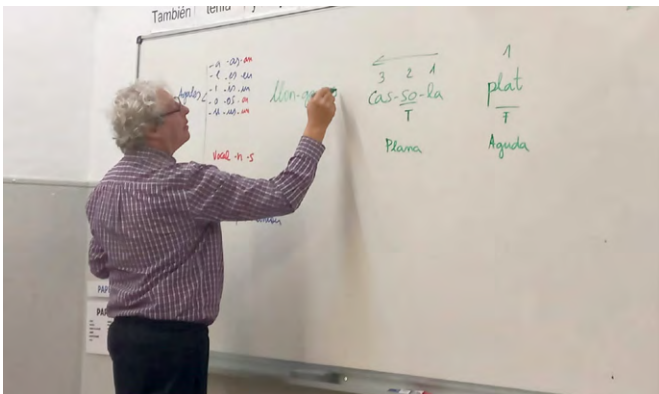
La Junta

Curs de català

El 21 d'octubre es va iniciar un curs de català, organitzat per l'A. C. La Femosa i impartit pel mestre Jaume Liarte. Les classes, que es preveu que es desenvolupin fins la primavera, es fan cada divendres de 6 a 7 en una aula de l'escola Els Til·lers. La matrícula és gratuïta.

Conferència

El divendres 25 de novembre l'A.C. La Femosa va organitzar la xerrada *Josep Pach Roselló, el mestre d'Artesa represaliat pels nazis, pels francesos i pel franquisme*, a càrrec de la historiadora Glòria Garcia, el mestre i escriptor artesenc Felip Gallart i la neboda de Josep Pach, la Rosa Pach. La xerrada va tenir lloc a les 8 del vespre a l'escola els Til·lers.

La primera part de la xerrada, a càrrec de Felip Gallart, es va centrar en la figura de Josep Pach com a representant de la gran fornada de mestres de la II República, homes i dones que havien d'esdevenir el motor del canvi social i de la modernització de l'estat. El Felip va repassar la trajectòria docent del mestre Pach i els seus anys d'escola a Artesa, entre 1934 i 1937, on va deixar un gran record entre els seus alumnes. Pach formava part del mític grup Batec, col·lectiu de mestres que volien convertir l'escola en un espai de formació de ciutadans cultes i democràtics. El Grup Batec va introduir a les nostres comarques els mètodes de renovació pedagògica més avançats del seu temps.

Felip Gallart durant la conferència

La Glòria Garcia es va centrar en la vida del mestre Pach a partir que va deixar l'escola d'Artesa fins a la seva mort. L'any 1937, en plena Guerra Civil, va ser destinat a l'Escola Annexa de Lleida i va ser nomenat inspector d'ensenyament primari.

La Glòria va fer un repàs de l'atzarosa vida del mestre Pach. La seva pertinença al Partit Socialista Unificat de Catalunya i al Comitè de Vaga que el 20 de juliol de 1936 va aturar la revolta feixista a la ciutat de Lleida. El seu pas per diferents camps de concentració francesos. La seva lluita dins de la resistència francesa. La seva deportació al sinistre camp de concentració nazi de Buchenwald. El seu matrimoni amb Maria Puig, també exiliada, amb qui va patir l'operació Bolero-Paprika, un dels episodis més obscurs i vergonyosos de la història de França del segle XX. El matrimoni va ser deportat a l'illa de Còrsega i després a Polònia.

L'any 1959 Josep Pach i Maria Puig van tornar a Catalunya i es van haver de guanyar la vida amb moltes dificultats i patiments. La Maria com a modista i Pach fent diferents feines, la majoria molt precàries. Josep Pach va ser represaliat pel franquisme. *El Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo* li va instruir sumari i en sol·licitar la seva

Glòria Garcia durant la conferència

reincorporació al servei actiu com a mestre nacional va ser depurat. El procés de depuració va ser llarg i farragós i no es va tancar fins a l'any 1970, però per temes de burocràcia franquista no va poder tornar al servei actiu fins a l'any 1974, quan va reingressar al cos de mestres, per molt poc temps, però, perquè el 26 d'agost de 1975 va morir a Lleida a l'edat de 64 anys.

La Rosa Pach, neboda del Josep Pach, va fer una aproximació a la seva part més humana i familiar, amb notícies entranyables sobre la darrera etapa de la vida del mestre.

Rosa Pach, Glòria Garcia i Felip Gallart

Josep Pach Roselló representa el testimoni d'un grup de mestres que van bastir una escola moderna que volia anivellar les desigualtats socials, una escola activa on els nens i les nenes eren els grans protagonistes de la seva formació. Un grup de mestres que, a través de l'escola, volien construir un món millor, un món basat en els ideals de llibertat, justícia i solidaritat. Josep Pach representa el bo i millor de la nostra espècie.

La Glòria Garcia ha publicat a la revista *Shikar*, número 9, any 2022, del Centre d'Estudis Comarcals del Segrià un article sobre Josep Pach Roselló titulat "*Josep Pach, un lleidatà víctima de l'Operació Bolero Paprika*".

Al número 22 del carrer Canonge Brugulat, molt prop de la casa on van viure Josep Pach i la seva esposa, Maria Puig, la Direcció General de la Memòria Democràtica i la Paeria van col·locar un *Stolpersteine*, obra de l'artista alemany Günter Demnig, en homenatge a la seva memòria.

Curset de tècniques de parament de taula per Nadal

El dissabte 17 de desembre al local social de l'A. C. La Femosa va tenir lloc al no un curset de tècniques

de paraments de taula per Nadal. Aquest curset, organitzat per la nostra entitat, va anar a càrrec de Mila Sales.

ACTIVITATS PER A L'ANY 2023

L'Agrupació Cultural la Femosa està preparant un seguit d'activitats per tal de seguir amb el nostre compromís amb la dinamització cultural del nostre poble.

- Publicació del llibre de Jordi Oró, *Cròniques d'un pagès cantautor*, on el cantautor artesenc Jordi Oró fa un repàs intens i entranyable de la seva trajectòria com a cantautor. Integrant del Grup Ponent, entre els anys 1973 i 1977 va esdevenir un dels principals representants de la Nova Cançó Catalana a les comarques ponentines. La presentació d'aquesta obra està prevista pels volts de Sant Jordi.

- El divendres 27 de gener a 2/4 de 8 del vespre al Teatre Municipal el gran mestre i intèrpret Jordi Montagut ens oferirà un concert de guitarra clàssica.

- L'11 de març al Teatre Municipal oferirem l'espectacle: *Víctor Mateu, un activista de la música*. Concert-presentació del gran músic i compositor artesenc Víctor Mateu. Interpretació de peces del seu extens repertori. Anirà a càrrec de Montserrat Raimat: soprano. Marta Mesalles: piano. Lluís Marc Herrera: historiador.

També tenim preparades altres activitats com:

- La presentació del llibre *El presidi de Montclar. Els reclusos en la construcció del Canal d'Urgell* de l'escriptor artesenc Felip Gallart i Vicent Lladonosa.

- Una conferència sobre Joan Fuster a càrrec de Pau Marqués per commemorar el centenari del naixement d'un dels més grans escriptors i assagistes en llengua catalana i una de les figures més importants de la nostra cultura.

ARTESA PER LA MARATÓ DE TV3

— Josep Ma. Esteve —

Fotos: M. À. Florensa, J. Ma. Esteve i J. Gallart —

Arribat el mes de desembre, és temps de celebracions i, com no, de la solidaritat. Un any més, Artesa de Lleida s'ha bolcat en la celebració d'una nova edició de La Marató de TV3. Enguany, està dedicada a la salut cardiovascular, principal causa de mort en els països desenvolupats.

En l'edició d'aquest 2022, Artesa de Lleida ha organitzat un bon grapat d'activitats dirigides a recaptar fons per aquesta bona causa. La primera activitat destinada a recaptar diners per La Marató fou la primera edició de la Fira de Playmobil celebrada a la Sala del Teatre Municipal els dies 26 i 27 de novembre.

Com cada any, un dels actes principals de les activitats organitzades fou la realització, el diumenge 4 de desembre, d'una nova edició de la Cursa i Caminada Solidàries per La Marató que organitza l'Associació Esportiva Superbé. En aquesta edició, la desena, es va continuar apostant pel nou circuit en la part de secà del nostre ampli terme municipal i centralitzant la sortida i l'arribada al Passeig de Sant Ramon. S'hi van aplegar uns 700 participants entre corredors, caminadors i els i les participants a les curses infantils, recuperant els nivells de participació anteriors a la pandèmia del Coronavirus.

A nivell local, els millors corredors foren l'Iker Domènch i la Teresa Porqueras en la cursa de 5 km i la Maite Ruestes i l'Oriol Lucena en la cursa de 10 km.

El dimarts 6 de desembre es va organitzar un taller de decoració del bastó del Tió i es va fer una recerca pel terme de l Tió de Nadal, amb la col·laboració de l'AFA de l'escola Els Til·lers i de l'AFA de la llar d'infants Rialles.

El dissabte 17 de desembre, l'Esbart Dansaire Sícoris ens va presentar el seu nou espectacle *Miniatures catalanes* a la Sala del Teatre Municipal.

La resta del gruix d'activitats es van celebrar el diumenge 18 de desembre, dia de la celebració de la Marató de TV3 a tot el país. Així, a 2/4 de 12 del migdia, a la sala del Teatre Municipal es va presentar el llibre *Trossets d'història d'Artesa de Lleida* de Josefina Paris Mor i Ma Àngels Florensa Bertran, a càrrec de l'escriptora Marta Alòs. A continuació, espectacle *Amics* amb Dafnis Balduz i Anna Borrego. Un cop acabat l'espectacle, hi va haver un *vermut calent* i tot seguit, subhasta de les fotografies *El nostre poble* que van estar exposades al passadís de la Sala del Teatre Municipal des del 27 de novembre fins al 18 de desembre. Durant el matí, la nostra veïna Antonieta Xinxó va instal·lar una parada de decoració nadalenca.

Actuació de Dafnis Balduz i Anna Borrego

Vermut calent

Exposició de fotografies

Parada de decoració nadalenca de l'Antonieta Xinxó

Presentació del llibre *Trossets d'Història d'Artesa de Lleida* de Josefina Paris i M. Àngels Florensa

Per la tarda, a partir de les 6, també a la Sala del Teatre Municipal va tenir lloc un concert de Nadal a càrrec dels i les alumnes de l'Escola de Música d'Artesa de Lleida i els de l'Escola de Música Centre Dalcroze.

DEU EDICIONS DE LA CURSA I CAMINADA DE LA MARATÓ

La junta de l'A.E. Superbé

Quan et plantegen dur a terme un treball de recerca, mai tens del tot clar si serà productiu, si serà viable, si la idea serà prou bona... però si s'hi creus, es fa amb il·lusió, dedicació, implicació i a part tens la sort que et fa feliç i t'ajuda a créixer, s'engeguen una sèrie d'engranatges amb poc marge d'error.

El resultat d'aquesta il·lusió va ser la 1a edició de la cursa i caminada Solidàries per la Marató d'Artesa de Lleida, una edició que va crear un abans i un després en l'àmbit esportiu local.

Va ser aleshores quan s'estava engendrant la creació de l'A.E Superbé del nostre poble, i un cop creada, es va oferir a col·laborar amb el Marcel Mor, el responsable de tota aquesta moguda, amb l'objectiu de donar suport i entomar l'organització d'aquest esdeveniment que ja prometia ser exitós. Des d'aleshores, any rere any, s'ha anat treballant per poder-la fer possible, sempre amb la voluntat d'oferir en l'àmbit local una proposta esportiva, lúdica i solidària, intentant arribar a tothom amb la millor de les intencions.

Amb deu anys de cursa i caminada hem proposat tres circuits diferents, curses infantils, obsequis variats, propostes d'entrenament... però, sobretot, hem intentat oferir una jornada esportiva que sigui del poble i per al poble, inculcant valors esportius, inclusivament i solidaris. Un esdeveniment sorgit del nostre municipi i que ha arribat a tota la província.

Deu edicions de la cursa i caminada solidàries i seguim amb la il·lusió del primer dia, veure com la gent del poble participa i se la fa seva ens fa treballar any rere any perquè es pugui dur a terme. No tenim resposta quan ens pregunten quantes edicions més en donarem la sortida, però el que tenim clar és que, mentre hi hagi un grup d'artesencs i artesenesques que hi creiem i tinguem esme per donar-ne el tret de sortida, anirem sumant edicions i compartint aquest esdeveniment tan especial d'esport i solidaritat.

CURSA I CAMINADA SOLIDÀRIES

per **La Marató 3**

també CURSA INFANTIL GRATUÏTA

Corre i camina contra les malalties neurodegeneratives!

ARTESA DE LLEIDA
Diumenge, 1 de Desembre 2013

OBSEQUIS PER A TOTS ELS PARTICIPANTS!

Cursa: Circuits de 5 i 10 Km. - Caminada: Circuits de 5 i 10 Km.

Info i inscripcions: cursasolidaria.artesalleida.cat

Organitza:

Col·laboren:

ENS VOLEM CASAR...!

Parròquia d'Artesa de Lleida

A l'origen de tota parella hi ha un fet culminant que els va canviar radicalment la vida: l'enamorament. Es la trobada amb una persona que, sense que sapiguem ben bé per què, ens fa veure les coses amb una llum nova que ens omple de felicitat. Llavors es té la sensació d'haver estat fets l'un per l'altre i neix el desig de compartir la vida per sempre amb aquesta persona que ens ha seduït. Es el començament d'una nova història de parella, inèdita, perquè no n'hi ha dues d'iguals.

Però l'enamorament només és el primer pas, importantíssim, però no definitiu. Ara cal transformar-lo en amor. L'enamorament és una visió idealitzada de l'altre. L'amor, en canvi, és més profund, més realista i, per tant, més estable: estima la persona real, amb les seves qualitats i limitacions, i accepta de compartir-hi la vida, per ajudar-se mútuament a créixer i a ser feliços. En l'amor hi ha més plenitud.

Hi ha matrimonis que fracassen perquè només es casen enamorats, sense haver arribat a estimar-se de debò. I després venen les decepcions. L'estabilitat de la parella només pot bastir-se sobre la realitat de cadascú; no sobre una imatge idealitzada, però falsa. El temps de prometatge ha de servir per anar fent el pas de l'enamorament a l'estimació sincera, tot acceptant l'altre tal com és, per ell mateix.

Cal dialogar sincerament per anar-se coneixent i harmonitzant. Cadascú ha viscut ambients familiars, i potser culturals, diversos que generen costums diferents i, tal vegada, escala de valors desiguals. Hem d'estar segurs que, sense renunciar a la pròpia identitat i visió de la vida, serem capaços de «mirar junts en la mateixa direcció».

Cal arribar a definir un projecte comú, en el qual entri també l'educació dels fills i els valors que els volem transmetre. Sense oblidar el paper que volem que jugui la fe, en el nostre matrimoni. Si no es va d'acord en l'orientació fonamental de la vida, serà difícil l'estabilitat de la parella.

No hi ha res que doni felicitat més fonda i més sòlida, que una estimació sincera fonamentada en Déu, que és la font de l'Amor.

Endavant! !

FAUNA DEL TERME

Isidre Drudis Bellmunt

MILÀ REIAL (*Milvus milvus*)

“Furràs”. És escàs com a niador i més abundant com a hibernant a partir de setembre. Segons l'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra, el principal nucli d'hivernada a Catalunya se situa a la meitat sud-occidental de Lleida. En aquesta època el trobarem a camp obert. Nia al Pre-Pirineu.

El mantell és castany rogenc intens i el cap pàl·lid. Té la cua forçada. En vol i vist per dessota es veu bru rogenc amb la cua forçada. Amida 61 cm.

Xavier AIXALÀ MARTÍ. Artesa de Lleida. Fauna. Peixos, amfibis, rèptils, ocells i mamífers; Col·lecció la Femosa, 1995, pàg. 60-61.

NO DEIXEM LA TERRA A MANS DE QUATRE EMPRESSES

Néstor Serra Domènech

Coordinador comarcal d'Unió de Pagesos al Segrià

Els arbres es van quedant orfes de fruits i aviat, també, de les fulles que durant uns mesos han tenyit de verd la plana de Lleida. És l'època que els ocres omplen els camps, i seria l'hora de valorar la campanya que acabem. Podríem resumir-ho dient que ha estat nefasta a tots els sectors (preus baixos, males collites, augment dels costos de producció, etc.), però encara som pocs els qui aixequem la veu i diem que ja en tenim prou. Necessitem més mobilització entre la pagesia.

Tenint en compte això, la meva preocupació és que als pobles cada vegada quedem menys pagesos i pageses treballant les terres. Això no vol dir que les de la Plana de Lleida es quedin sense conrear sinó que poden passar a mans d'empreses que aglutinen moltes hectàrees amb diferents cultius, que tenen la mà d'obra de la mateixa pagesia que ha traspasat la seva terra i treballa de jornal, o bé la dels immigrants. També hi ha terres gestionades o absorbides per centrals fructícoles o empreses de pinsos que hi ha al territori. Podríem dir que és una qüestió d'evolució, però és preocupant la implantació de tants parcs solars que faran menys viables les finques familiars.

Si entre tots no trobem una solució per a la continuïtat de la pagesia, podríem arribar a imaginar que tornarem a ser com érem molts anys enrere, on als pobles hi havia quatre cases pairals per a les quals treballava la gent del poble. Avui, en lloc de quatre cases serien empreses, i treballaríem per a elles a canvi d'un jornal, i això durant els primers anys, perquè els fills, al final es vendrien la terra.

Cal fer una crida a la societat, a l'Administració i als polítics perquè això no sigui una realitat. Necessitem el suport de tota la població, més comprensió per a l'activitat que fa la pagesia i un canvi de

polítiques. Volem viure de la feina sense dependre de subvencions i crèdits que mai no arriben, i si arriben, és tard i no solucionen el problema de fons. La pagesia alimenta la societat. Els pagesos i pageses som els jardiniers dels països i ho volem seguir sent. Però ho volem fer com sempre. Sabem que hi ha coses per millorar, però no ens poden dir des dels despatxos com i quan fer la nostra activitat. Ens omplen de paperassa, i cada vegada treballem més a l'oficina i menys al tros o a la granja.

Una altra qüestió per la qual lluitem és pel preu. El fruit de la nostra activitat quasi sempre està mal valorat econòmicament. Si un consumidor paga dos euros per quilo d'un producte i la pagesia en percep 0,15 cèntims bruts de mitjana, no és just. Per això, volem que la Llei de la cadena alimentària respecti el preu al pagès amb observatoris de preus i mai per sota del cost de producció. Aquesta reflexió vol ser un revulsiu perquè la pagesia ressorgeixi com un au fènix de les cendres on sembla que està ara. Però no ho permetrem. Seguirem mobilitzats el temps que calgui. Volem seguir tenint un territori verd a la primavera, ple de fruita a l'estiu i de colors ocres a la tardor. I a l'hivern, volem recollir els beneficis de la nostra activitat. Si no lluitem pels nostres somnis treballarem per als d'un altre.

La pagesia diu prou!

DOMUS DOMINI

REFUGIS (i 3)

Miquel Carrera Castellví

Havia parlat que sovint m'interesso per notícies de muntanya en diaris que fullejo. Tinc obert ara mateix el diari digital on estic subscript i llegeixo amb interès el record del primer intent català al sostre del món, el 1982. Revisant el text i les imatges m'hi veig, allà dalt, i noms com Lukla, coll Sur i esperó Hillary em son familiars.

Però soc un boques, eh! Tot el meu és pura boca, pura lectura; lectura apassionada sí, però només lectura. I el reconeixement de l'atracció per la bellesa de les formes altives de les muntanyes. Això fa que imatge o lletres de muntanya que vegi, ja em criden l'atenció. I també pel·lícules, cert. La darrera ha estat una recreació de la història d'un escalador polonès mort en la baixada d'un d'aquells pics llunyans; es diu *Broad Peak*, i si sou d'aventures èpiques i improductives, podria ser la vostra pel·lícula d'aquest nadal.

Podria escriure abastament sobre articles, notícies i lectures de muntanya, però la secció no vol parlar d'això, només construccions. Així torno amb els refugis, en un darrer article.

He descobert en els darrers estius la meravella de les muntanyes d'Andorra. Per mi, abans, aquest país era només sinònim de viatges de compres, magatzems, gentada, sucre, cafè i tabac. Unes ganes d'aventura controlada em dugueren a proposar de visitar les muntanyes d'Andorra, pel plaer de caminar i descobrir una altra part del país del nord.

La primera vegada, la més novella, vam endinsar-nos des d'Encamp cap a la dreta, seguint la carretera que encara no sabem ara on arriba ni on va. La caminada va resseguir rierols i zona lacustre fins arribar al Coll de Pessons, a 2800 metres, i des d'allí baixar cap a l'estany de l'Illa, amb el seu refugi super modern. En aquesta caminada no teníem clar del tot on dormiríem, però sabíem de la xarxa de refugis lliures andorrana, i baixàvem tranquils. Vam dormir en el refugi lliure de Fontverd, a la vall del riu Madriu; un paradís, on tota la nit sentiríem els salts de l'aigua del riu.

La segona aventura, passada ja la pandèmia, per poc dormirem a Andorra, i ho vam fer en un refugi me-

tàlic perdut al circ de Baiau, on toquen el Pallars Sobirà i la parròquia andorrana de La Massana. Va ser una senyora volta al sostre andorrà, i amb l'espectacle de la posta de sol en aquell racó perdut. Una meravella d'autèntica alta muntanya.

I la tercera ha estat una volta per la solitària vall de l'Angonella, dormint aquest cop en el seu refugi. Els dos que érem, sols allà dalt en una nit fresca i altre cop amb l'espectacle ara de la sortida de la claror del dia.

He parlat de la meravella d'aquests refugis lliures, que permeten còmode aixopluc per rodar per tots els termes del país aquell; penso que es podria anar fent una descoberta de totes les valls i sempre es trobaria prop un refugi lliure on resguardar-se. Hi ha també refugis guardats, i amb bona oferta d'allotjament. He citat el super modern refugi de l'Illa, que s'assembla quasi a un hotel d'alta muntanya, amb bons serveis i vistes, i amb una caminada això sí, mínima de 3 hores per a gaudir-lo. Si hi aneu oblideu-vos ja d'edificis rústecs i condicions austeres; el turisme i la

hostaleria també arriben allà dalt, com arriben també al novíssim refugi del Cap de Llauset, a la Ribagorça aragonesa i com arriben al refugi aranès de l'Artiga de Lin. Els temps canvien, i la gent anem empenyent cap aquí, cap al canvi.

He parlat de l'aventura aquesta, andorrana, i de la descoberta dels refugis lliures, hi he usat paraules com meravella, espectacle i paradís. I així ho recordo, però ara que repasso l'escrit, potser hauria d'emprar-les, abans que res pel company de l'aventura, que sempre m'ha fet costat: una meravella de persona, un espectacle de riures i un paradís de bonhomia. Si el veieu caminant pel terme ... proveu de caminar una estona amb ell i ja em direu.

Una recomanació final, un refugi en tots els sentits. Si rodeu pel cap i casal i us trobeu fent un tomb pel barri gòtic, atanseu-vos a l'Espai Quera, al carrer Petritxol. Un refugi de literatura de muntanya i també un lloc ideal per seure i menjar algun platet, amb l'afegit que estareu defensant, amb la vostra acció, un negoci centenari. L'encant d'allò petit i discret. Ja em direu ...

ELS GERMANS FRANCESC I TOMÀS PUYOL I REÑÉ

Josefina París Mor

LA REVOLTA ANARQUISTA

Després de la insurrecció militar contra el govern legítim de la República de 1936 es produí una revolta anarquista, un aixecament popular de les classes que havien estat sotmeses i ara se sentien legitimades per refer i canviar la societat.

Entre el 20 de juliol i el 18 d'agost del 1936, primer mes de guerra, a Lleida es va desencadenar una onada de repressió contra els sectors als quals es consideraven afins als revoltats, principalment religiosos i gent de dretes. S'assassinaren al cementiri de la ciutat, al Camp de Mart o pels carrers, 144 persones.

Artesa, en aquest primer mes de guerra, també va viure aquesta onada revolucionària i de repressió contra la gent de dretes i contra tot el que representava la religió.

Un grup de sindicalistes revolucionaris van detenir els germans Francesc i Tomàs Puyol Reñé, de cal Carreter, rics propietaris del poble que foren empresonats i uns mesos més tard foren executats a les parets del cementiri de Lleida.

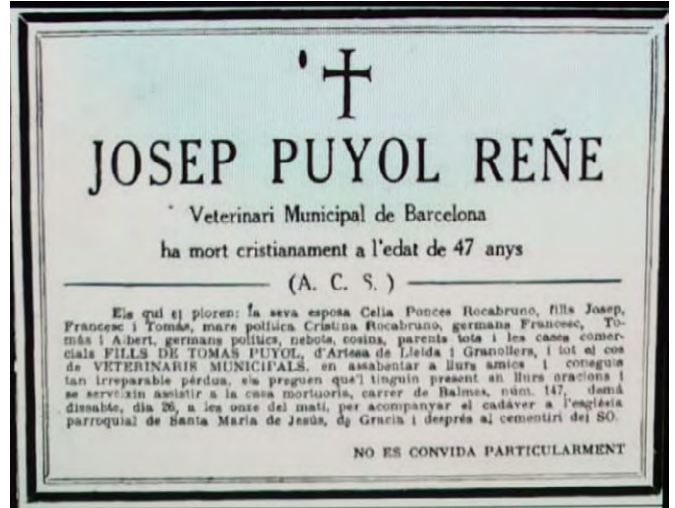
El Comitè Local Antifeixista d'Artesa va confiscar tots els seus béns i al poble es va iniciar una política de col·lectivitzacions forçoses, de malestar i enfrontaments que marcà la rereguarda de la guerra. El dia 20 d'agost a les 4.30 de la tarda també fou saquejada i cremada l'església del poble.

ELS GERMANS FRANCESC I TOMÀS PUYOL I REÑÉ

El matrimoni format per Tomàs Puyol Batlle de cal Carreter d'Artesa i Rosa Reñé Monfà natural de Sant Martí de Maldà, tenien quatre fills, el Josep, el Francesc, el Tomàs i l'Alberto.

Dos d'ells el Josep i l'Alberto, de ben joves, van marxar a viure a Barcelona on es van casar i van formar les seves famílies. El Josep, el més gran dels germans nascut l'any 1885, era veterinari i formava part del cos de Veterinaris Municipals de Barcelona, va morir en aquesta ciutat l'any 1933 amb només quaranta-set anys. L'Alberto, el germà petit nascut l'any 1896, vivia a Granollers i igual

que el Josep es cuidava de la comercialització dels productes del camp que es produïen a la casa pairal d'Artesa.

El Francesc, el segon dels germans, va néixer el dia 23 d'abril de 1887 i el 28 de juny de 1913 es va casar amb Rosa Millas a l'església de Sant Andreu de Barcelona. El Tomàs, el tercer dels germans, havia nascut el dia 24 d'abril de 1894, era solter. Aquests dos germans vivien a Artesa i treballaven al capdavant de la hisenda familiar.

Tot el patrimoni de cal Carreter, malgrat que uns fills vivien a Barcelona i els altres es van quedar a Artesa, era propietat a parts iguals dels quatre germans i l'explotaven conjuntament.

Arribat el cop militar del 18 de juliol de 1936, el Francesc i el Tomàs foren detinguts a la seua casa d'Artesa per un grup de revolucionaris d'esquerres, els empresonaren a Lleida i finalment foren executats al cementiri de la ciutat. En aquell moment el Francesc tenia quaranta-nou anys i el Tomàs en tenia quaranta-dos.

CAL CARRETER

L'antiga casa de cal Carreter situada al carrer del Castell número 32, tal com indica la llinda de pedra de la porta del vell edifici, guardada dins de l'actual jardí de la nova edificació, fou construïda l'any 1797 pel cap de família de la casa que es dedicava a la construcció i arranament de carros. Tot sembla indicar que el negoci familiar funcionava molt bé i la família, amb una certa visió emprenedora, va anar

engreixant el seu patrimoni fins a convertir-se en una forta casa pairal.

Aviat van comprar un gran terreny al costat mateix de la casa on vivien per construir una nova edificació més gran. Van adquirir un extens pati que anava del carrer Castell fins al carrer de la Victòria, que ocupava bona part d'aquest carrer, i l'any 1856, en aquest gran espai, hi van construir una nova casa amb una gran planta baixa, un entresòl, un primer pis i unes golfes.

L'edifici que van aixecar era concebut com una gran explotació agrària, autosuficient, dins un gran clos, encerclat per parets i tanques per tal de protegir la propietat i defensar-la del pillatge, com si es tractés d'una masia catalana. Era una casa de pagès on hi vivien els amos amb la seva família, els mossos, els pastors, els moliners i altre personal de servei domèstic. Era un centre agrari de producció on es produïa oli, vi, llet, s'hi criava bestiar, tota mena d'aviram de corral...

L'edifici també tenia grans zones de graners per emmagatzemar les collites que les terres de la família produïen.

A la planta baixa de la casa hi havia un gran estable, una bodega, un rebost i un corral de grans dimensions on hi havia una vaqueria; un cobert per guardar el bestiar de corders i cabres; corts de porcs; galliners plens de gallines ponedores, galls, pollastres; conilleres també plenes de conills i un gran hort de verdures per menjar i vendre. Al corral hi seguia un molí d'oli.

A l'entresòl de la casa hi havia un petit pis amb una cuina, un menjador i una gran terrassa.

A la segona planta estava situada l'estança noble de l'habitatge. Hi havia sis habitacions per dormir, un rebedor i un despatx, tot molt ben moblat. El despatx tenia una caixa fort per guardar els diners que la família manejava en els seus negocis. Part d'aquesta primera planta tenia una zona habilitada per graners on es guardaven les collites de gra de les finques.

Les golfes ocupaven tota la superfície de la casa i també estaven habilitades per emmagatzemar els fruits de les collites.

EL MOLÍ D'OLI

El molí de cal Carreter era un edifici gran i ben construït amb tots els avenços de l'època i estava equipat amb tots els aparells i utensilis per poder treballar còmodament i per donar un bon rendiment.

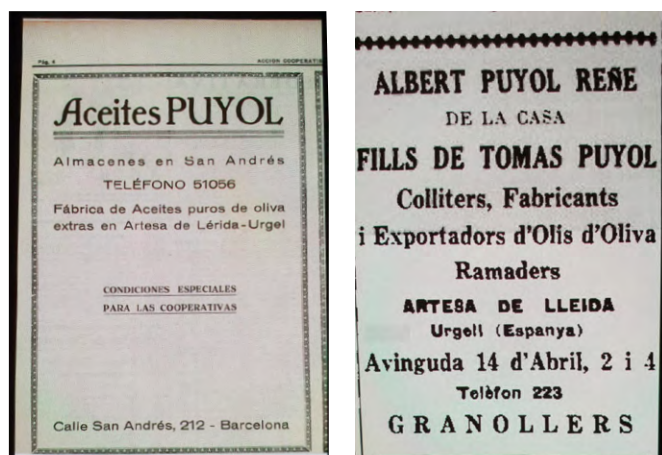
El molí d'oli que trobem l'any 1936 era mogut per la força del vapor i tenia una bona i gran xemeneia per evacuar els fums. També hi havia una dinamo per produir electricitat per a la fàbrica i així quan hi havia talls de corrent elèctric al poble, el funcionament del molí no s'aturava. El molí tenia tres premses hidràuliques, dues batedores, dos rodets de pedra per trinxar les olives, 80 barrils d'uns 500 litres cada un per emmagatzemar l'oli, quatre trulls, una bàscula, dues bombes de pistó i un despatx. Damunt la fàbrica havien construït un pis de fusta per emmagatzemar les olives.

La fàbrica normalment treballava de novembre a març i donava feina durant l'hivern a molts homes del poble. Aixafaven les olives de la seva pròpia collita i també les que compraven a altres pagesos de la zona per després vendre i comercialitzar l'oli a diferents pobles i ciutats d'arreu de l'Estat Espanyol. El molí també treballava pels petits pagesos d'Artesa que hi portaven a moldre les olives de les seves collites per obtenir l'oli de l'any.

Aquest negoci familiar "Hijos de Tomàs Puyol" va ser molt important per consolidar i fer prosperar l'economia de la casa. Els quatre fills de la família tenien la titularitat d'aquesta explotació agrària. Dos d'ells, com s'ha dit abans, l'Alberto i el Josep vivien a Barcelona, on comercialitzaven i exportaven els productes que l'empresa familiar produïa a Artesa, principalment l'oli d'oliva.

El 22 de març de 1929 en un diari de Barcelona "Acción Cooperativista" apareix la publicitat de la fàbrica "Aceites Puyol" d'Artesa de Lleida. Més tard el 15 d'abril de 1934, al diari "La Publicitat"

de Barcelona també apareix un anunci de la casa de "Fills de Tomàs Puyol" d'Artesa de Lleida com a colliters, ramaders i fabricants d'oli.

Cal Carreter l'any 1936 tenia una propietat de cent trenta-dos jornals de terra repartits pel terme d'Artesa en diferents partides. Al secà tenia grans plantades d'oliveres que els donaven el fruit suficient per fer moure el molí. Possiblement, en aquesta època, cal Carreter era una de les cases més fortes i hisendades d'Artesa.

EL'ESCLAT DE LA GUERRA CIVIL (1936-1939)

Als primers dies després de l'alçament nacional del 18 de juliol de 1936 i format ja el Comitè Local Antifeixista d'Artesa, es van detenir cinc persones del poble considerades de dretes i afins als colpistes. Entre els detinguts hi havia els germans Francesc i Tomàs Puyol Reñé de cal Carreter, rics propietaris i comerciants, militants de la Falange.

Membres del Comitè antifeixista van irrompre a la casa del carrer Castell i van arrestar dos dels seus amos, el Francesc i el Tomàs que foren conduïts i empresonats a Lleida. El dia 1 d'agost de 1936 van confiscar tots els seus béns i el Comitè Revolucionari del poble va ocupar cal Carreter per establir-hi la seua seu.

Al poble sempre s'havia culpats els membres del Comitè local de ser els autors materials de l'assassinat dels germans Francesc i Tomàs Puyol Reñé, però les proves documentals que hem consultat i altres estudis realitzats, desmenteixen aquest fet.

Tant l'acta de les col·lectivitzacions feta l'1 d'agost de 1936 com les dades que ens aporta l'historiador Jaume Barrull de la Universitat de Lleida, els germans de cal Carreter, després de ser detinguts, foren empresonats i jutjats pel Tribunal Popular de Lleida que els va condemnar a la pena de mort. (BARRULL, 1999: pàg. 136)

El Tribunal Popular de Lleida (1936-1937) estava situat a la Paeria i va iniciar la seua primera sessió el dia 22 d'agost de 1936 en la qual va ser jutjat i condemnat a mort un altre propietari agrícola d'Artesa, Casimir de Sangenís, (de cal Bosch) que a més era advocat, carlí i diputat a Corts entre 1933 i 1935. La família de Sangenís era de Lleida i havia heretat totes les propietats de cal Bosch d'Artesa, una casa pairal que es va extingir per manca de descendència.

El seu fill i nou propietari de cal Bosch, Juan Casimiro de Sangenís Corrià fou paer en cap de la ciutat de Lleida i president de la Diputació Provincial.

Desconeixem totes les dades entorn del judici dels germans Puyol-Reñé, només que foren condemnats a pena de mort pel Tribunal Popular de Lleida i foren executats el dia 31 de desembre de l'any 1936 al cementiri de la ciutat (GELONCH, 2010: pàg.107).

Si el Josep Oró Castillo i l'Antonio Garròs Berengué foren víctimes de la repressió franquista en acabar la guerra civil l'any 1939, els germans Francesc i Tomàs Puyol Reñé van ser víctimes de la revolució anarcosindicalista que es va desencadenar després del cop militar a la zona republicana l'any 1936.

Els germans Puyol Reñé representaven la dreta, el capital i el poder econòmic d'Artesa, motius suficients per ser detinguts, empresonats i condemnats a pena de mort. Tots els seus béns foren requisats i col·lectivitzats.

BIBLIOGRAFIA

BARRULL, Jaume. *Violència popular i justícia revolucionària. El Tribunal Popular de Lleida (1936-1937)*. Col·lecció Guimet, 3, Pagès editors, Lleida. 1999.

GELONCH, Josep. *Falange i poder. Lleida durant la dictadura franquista*. Universitat de Lleida, any 2010

SI PARLEM DE 30 ANYS....

Maria Lluïsa Berjes i Queraltó

Fa trenta-set anys que visc a Artesa, i gràcies a la bona acollida que he tingut per part de tota la gent del poble, em sento artesenca i m'estimo aquest poble amb tot el cor. Moltes vegades he estat a punt de portar-vos algun escrit perquè el publicéssiu, ja que d'ençà que vivim aquí som subscriptors de la revista, però no ho he fet mai potser perquè he considerat que no eren prou bons i més que res per la meva dificultat d'expressar-me en català de manera gramaticalment correcta (tinc setanta-tres anys, i ja se sap com era l'ensenyança d'aquells temps), però avui i després de llegir un dels articles de La Femosa corresponent a setembre/octubre m'he decidit. Primer de tot vull deixar clar que es tracta només de la meva opinió, meva i només meva.

Referent a l'article "El llegat d'uns 30 anys", molt ben escrit i documentat, es fa referència a diferents festes que es commemoren habitualment, es donen a conèixer totes les juntes escollides, la data que es va inaugura el local, inclús quin dia van canviar les cadires per unes de noves, tot molt bé, però he trobat a faltar que no es faci esment que el 29 de setembre de 2017 es va celebrar el 25è aniversari de la Llar de Jubilats. La junta que estava vigent aquell any va preparar, amb gran il·lusió una gran festa que va ser molt lluïda gràcies a la col·laboració de tot el poble; que va ser genial. Ajuntament, Església Parroquial, Coral La Primavera, la majoria d'afiliats a la llar i tothom en general, van omplir la sala del poble de gom a gom. Es va servir un dinar i després ball. També es va fer un petit detall a cada soci, i el qui no va poder assistir a la festa, se li va portar a casa.

Per aquells dies es va comentar pel poble que s'estava en un error que no feia vint-i-cinc anys de la constitució de l'entitat, cosa que queda clar amb les dates que esmenteu el vostre escrit. Crec recordar que la vostra revista només va dir que s'havia fet el dinar de Sant Miquel de cada any, vaig trobar-ho estrany, però vaig deixar-ho córrer, però en veure que es parla del llegat que la gent gran dona com a herència, s'hauria d'haver mencionat almenys una mica, perquè aquesta celebració és un bon record per les persones que la van viure i tenen dret a passar a engrandir l'herència immaterial que la gent gran transmet.

Jo vaig viure aquest dia, forma part dels meus bons records i m'agradaria que també formes part dels records de molta gent que també hi era.

FESTEIG

M. Assumpció Cornadó Lladó

*Milers i milers d'onades
que mai ningú no sabrà
si son un mar de llàgrimes
o tal vegada
un sac ple de rialles.
Claredat de cel i aigua,
ombra de lluna,
deliris que el vent s'endu
entre la pols que l'oblit esborra.*

*No hi ha barques sobre les aigües,
sinó caliu de foc i de records
d'uns vells pescadors
que a la fi, van posseir la mar.
Festeig que ve de lluny
i que cada nit s'abraça
amb el blanquinós atzur
de les onades.*

JOAN FUSTER, LA VIRTUT DE L'OCI I LA CONVERSA

Pau Marqués Bisquert

L'ESCRITOR

Va residir sempre a Sueca, el poble on havia nascut, fora de curtes escapades. Es va llicenciar en dret, una carrera amb eixida, però va exercir l'ofici poc de temps: «Perquè jo no tinc caràcter per a atendre el client ni per anar pegant-los palmadetes a l'esquena i per a perdre el temps en els jutjats i coses d'aquestes.» Llavors, va decidir dedicar-se a escriure: «En aquella època, com ja havia començat a fer alguna col·laboració a la premsa i havia guanyat alguna pesseta, doncs, em vaig decidir, em vaig deixar això i allò i vaig tirar avant escrivint.» Ràpidament es professionalitzà com a periodista, cosa significava haver d'escriure també en castellà.

L'ACTIVISTA

A més dels seus escrits, intervé activament en la vida pública en actes, conferències, debats, projectes culturals... Considerat, amb un cert humor "el Papa de Sueca", sa casa constituïa una contínua tertúlia per on han passat multitud d'intel·lectuals i polítics. Tot i aquesta consideració, el seu reconeixement públic serà tardà (anys '80) i incomplet, sobretot a València. Joan Fuster ha estat una figura messiànica, malgrat ell. Potser, quan va veure que tot l'esforç no sempre donava els fruits desitjats, va decidir morir-se socialment uns anys abans de la mort natural. «Jo no m'havia compromés a ser eternament el pare de la pàtria. De totes formes, en aquella època, no solament em vaig morir jo. Hi hagué un buit de persones i de possibilitats -i més de possibilitats que de persones».

La causticitat del seu llenguatge i claredat de les idees l'havien fet un individu incòmode, i centre de les iras d'alguns sectors de la societat valenciana. L'any 1963 serà cremat en efígie dins d'una falla i el 1981 patirà un atemptat amb bombes a sa casa, del qual va eixir-ne il·lès, però que van fer destrosses importants en la seua biblioteca.

L'OBRA

Ell era conscient que la seua obra era poc coneguda, sobretot la més transcendent, referida a l'assaig humanista, que el situaria com un dels pensadors europeus més brillants de la segona meitat del s. XX. Una causa d'açò, podrien ser les escasses traduccions de la seua obra.

Començà escrivint poesia, a la qual restà importància i abandonà aviat. Inserida en una línia

existencialista, *Escrit per al silenci* és considerat el seu llibre de versos més madur.

En prosa va escriure més de més de 50 llibres, a més de nombrosos articles en la premsa, pròlegs...

En funció de la temàtica tractada, podríem agrupar la seua obra assagística en tres blocs:

- escrits d'història cultural
- escrits sociopolítics
- assaig humanista

LA MANERA D'ESCRUIRE

El seu estil es caracteritza per la claredat, amb frases curtes, que donen gran concisió, de vegades sense verb. L'ús locucions pròpies de la llengua col·loquial, estil parlat, amb la intenció de fer-se amé: "La primera obligació d'un escriptor és de fer-se llegir". Una altra intenció és provocar, servint-se de l'humorisme i la ironia, l'ús de modismes populars, paraulotes o exclamacions col·loquials; també es val de l'eufemisme, deliberadament subratllat.

L'exageració li permet subratllar una idea, o fer-la més provocativa, més polèmica.

Els recursos no tenen valor simplement retòric, sinó una funció: servir les seues intencions crítiques.

«La mena de literatura que jo cultivo —literatura subalterna, marginal, d'anar per casa— no pot arrogar-se aspiracions de particular petulància. Són «assaigs»: poca cosa. Si, de vegades, presenten algun aspecte ampul·lós o doctrinari, és sense mala intenció: de fet, tracten problemes de cada dia —els meus, si més no—, precisament els mateixos que constituïrien la matèria d'una conversa familiar, cordial, en el cas que el lector i jo ens trobéssim cara a cara i ell s'hi interessés»

EL PENSAMENT CONTUNDENT

La part més popular són els aforismes, sempre ben assenyats. Fer-ne una relació mínima allargaria en excés l'abast de l'article. Tot i això, no puc evitar citar-ne alguns dels més coneguts:

- Creu-me, jove: no et faces cas! A la teua edat, un es passa la vida fent-se trampa a si mateix.
- Afanyeu-vos a estimar. Els amors tardans ja no són amors: són manies.
- Reivindiqueu sempre el dret a canviar d'opinió: és el primer que us negaran els vostres enemics.
- La llibertat és un hàbit, i no resulta gens fàcil d'adquirir. Només s'adquireix amb la pràctica!
- Entre el bé i el mal, podríem aspirar a l'alegria.
- Els llibres no supleixen la vida, però la vida tampoc no supleix els llibres.

PER DESCOBRIR-LO MÉS

Seria interminable la llista de lectures i propostes per conèixer la figura i producció d'aquest intel·lectual immens; tot i això, en citaré algunes essencials:

Poble, País i Països. Manifest commemoratiu del centenari popular de l'any Joan Fuster.
Comissió cívica del centenari de Joan Fuster

<https://anyfuster.cat/>
VILAWEB. *Deu vídeos imprescindibles per a conèixer millor Joan Fuster*
<https://www.vilaweb.cat/noticies/deu-videos-imprescindibles-per-a-coneixer-millor-joan-fuster/>

Mollà, Toni *Converses inacabades.* Joan Fuster ed. Tàndem, 1992
(Les darreres entrevistes de Joan Fuster).

Fuster, Joan *Ser Joan Fuster* ed. Bromera
(Una antologia excel·lent per començar).

Fuster, Joan *Diccionari per a ociosos* ed. 62
(Un clàssic de l'assaig humanista)

Fuster, Joan *Nosaltres el valencians* ed. 62 (L'escrit sociopolític més conegut i més polèmic, en el bon sentit de la paraula).

Fuster, Joan *Literatura catalana contemporània* ed. Curial (1972) (Tota una enciclopèdia literària com una invitació a descobrir-la, contradir-la i completar-la).

TEXTOS D'HOMENATGE

No cal dir que els in comptables actes del centenari, a més de difondre l'obra i la figura, han estat motiu de l'escriptura i publicació de textos nous. Voldria reblar l'article amb un poema que vaig escriure amb ocasió d'un dels actes.

Elegia improvisada a Joan Fuster

Era tardor, un temps sense solatge

Joan Fuster

*Des d'aquell últim estiu no començat
quantas tardors i manifestacions han passat
en aquest país sense rumb, que tu tenaç
volies redreçar? El teu pensament punyent
i àcid desvetllava consciències, mentre paries
fills d'intel·lectualitat bel·ligerant. Com matar
el corc de segles d'una societat que ha perdut el país
i només aspira a una política de les persones
que calla les reivindicacions nacionals?
Si no fas el país, altres el dibuixaran al seu gust.
I tu, amb somriure etrusc t'ho mires tot
rere la tanca del cementiri a Sueca,
el teu paradís immortal. Displícen
recites l'elegia a Rabelais i dius els noms
dels vells mestres il·lustrats: Montaigne, Voltaire...
Albert Camus que també vol alçar el cap.*

“DE QUINA COMARCA SOU”? LA DIVISIÓ TERRITORIAL DE 1936

Laura Farran Botargues

L'any 2013, Robet D. Kaplan va publicar *“La venjança de la geografia”*, on analitzava el món actual amb els ulls posats en la influència de la Geografia, en la geopolítica mundial.

Un dels lemes que definia aquella obra era: *“Aquells que obliden la geografia mai podran derrotar-la”*.

Divisió Territorial de Catalunya 1936

Molt abans, pels volts de l'any 1931, el recent creat govern de la Generalitat Republicana, devia de pensar de manera semblant, ja que es miraven amb aprensió el mapa de les províncies espanyoles, elaborat per Javier de Burgos, l'any 1833, durant el regnat de Ferran VII.

El trobaven “imposat”, “centralista”, “irracional” i altres qualificatius que denigraven un mapa que es considerava que no contribuïa a la cohesió administrativa de Catalunya.

Així, van encarregar a una sèrie d'experts la tasca de dibuixar un mapa que posés ordre i refés el territori català.

Seria un repte difícil ja que es pretenia una divisió territorial basada en unes demarcacions més petites i per tant més eficients i properes a les persones.

Aquestes unitats més petites s'inspiraven en el passat medieval del país, en unes comarques naturals, que

havia creat en la població el sentiment de pertinença a un territori determinat.

A la complexitat de marcar uns límits territorials, s'hi afegia la realitat econòmica i la complexitat política del moment.

Per poder tirar aquest projecte endavant, es va comptar amb la participació de dos eminents geògrafs: Pau Vila i Josep Iglesias i amb personalitats destacades del món cultural com: Ventura Gassol, Antoni Rovira i Virgili, Miquel Santaló, Lluís Solé i Sabarís

Els ponents basaren el seu estudi en uns principis orientadors:

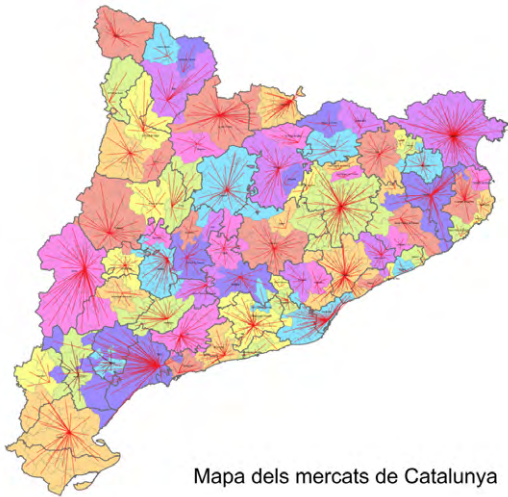
- S'havia d'establir un nombre de demarcacions no gaire excessiu.
- Era convenient que des de cada poble de la nova divisió es pogués anar i tornar en un sol dia al centre urbà que fos cap del territori.
- Calia tenir en compte que les demarcacions tinguessin un cert equilibri respecte al nombre d'habitants.

A partir d'aquests criteris, es va adreçar un senzill qüestionari a tots els ajuntaments catalans amb tres preguntes:

- A quina comarca creieu que pertany el vostre poble?
- A quin lloc aneu principalment a mercat?
- Aneu també a algun altre mercat?

Aquest qüestionari els va permetre recollir una gran quantitat d'informació i, després de resoldre diferents conflictes, l'octubre de 1932, l'equip d'experts va arribar a l'acord de dividir el territori català en trenta-vuit comarques i onze regions, anomenades *vegueries*.

Aquest projecte de comarques va iniciar els tràmits per a ser presentat al Parlament i poder ser aprovat. Seria un camí ple d'obstacles, ja que la discussió del projecte, va trigar molt a produir-se i quan al setembre de 1934, ja s'havia pres una decisió,

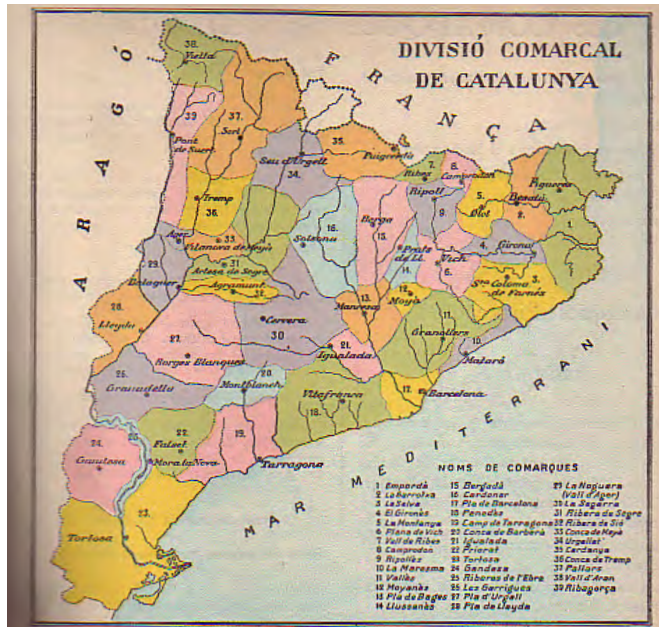

Mapa dels mercats de Catalunya

l'esclat dels Fets del 6 d'octubre i la suspensió de la Generalitat de Catalunya van deixar el projecte de la Divisió Territorial "in albis", o sigui sense poder-se aprovar.

Quan a l'any 1936, la Generalitat fou novament restablerta i es va reprendre l'activitat parlamentària, l'esclat de la Guerra Civil va fer pensar que aquest projecte quedaria en l'oblit.

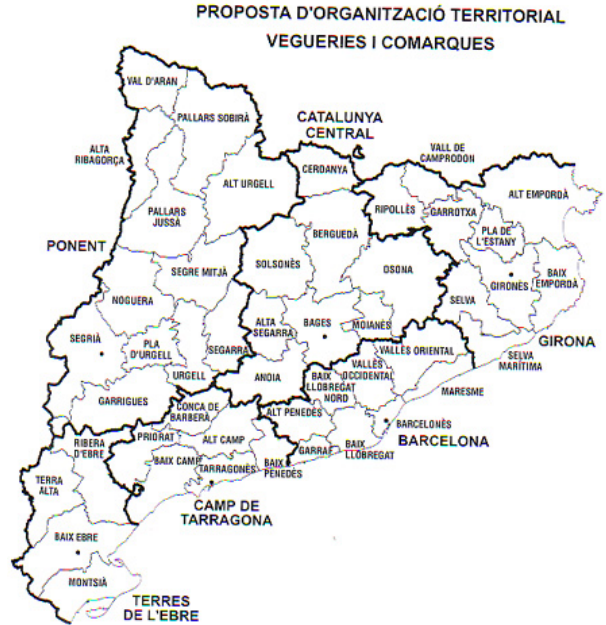
El 27 d'agost de 1936, tot i els entrebancs que suposava la guerra, el Govern català va aprovar per decret la nova organització territorial de Catalunya, tal i com l'havien planificat, o sigui amb 38 comarques.

Projecte divisió comarcal del Principat.

Semblava que la gran tasca feta per aquests destacats geògrafs suposaria la desaparició de les províncies, però aquestes tornaren amb força la primavera de 1938, de la mà del general Franco, que posaria fi a la Generalitat i a la seva obra, tan bon punt el seu exèrcit va començar a ocupar Catalunya.

Ara bé, la divisió comarcal de Catalunya no estava morta, tornaria a la vida amb l'Estatut del 1979 i la nova Divisió Territorial de l'any 1987 que mantingué les trenta-vuit comarques i n'afegí tres de noves. Efectivament, el Govern català no va oblidar la Geografia.

Posteriorment, el nou Estatut del 2006 recuperaria el terme *vegueries* per a divisions més àmplies del territori.

Actualment, Catalunya compta amb 42 comarques. Analitzar un territori a partir dels mapes és molt útil per a entendre l'evolució d'uns fets o d'uns conflictes històrics. Amb ells aprens que mai no són definitius ni estàtics, varien amb el temps i ens permeten relacionar tant els fets anteriors com els posteriors.

Ho podem veure clarament en les confrontacions actuals i hem de donar la raó a R. Kaplan, quan diu: "La geografia és el teló de fons de la història de la humanitat. Estudiar un mapa pot esdevenir una tasca infinitament absorbent i fascinant".

Divisió Comarcal 1987

EL MISSATGE

Juan Antonio Lucena Centella

L'acústica d'una notificació l'havia despertat i un missatge curt d'un número desconegut deia "el teu marit t'enganya". De llamps i trons se li va omplir el cap i cabòries que embogien.

Amb els dits afeblits va escriure "qui ets"? I, tot esperant la resposta, un flaix li recordà els moments més bonics amb la seua parella, i WhatsApp va emmudir.

Aquell despertar tan inesperat de la seua migdiada, faria trontollar tot el previst per aquell divendres. Quan a mitja tarda es va trobar amb el seu marit, li rebutjà l'ofertament d'un petó. Tenia el pensament emboirat i a ell no li va passar inadvertit.

—Què passa *carinyo*? —astorat, interrogà.

—Avui no tinc ganes de fer res, marxem cap a casa.

Ella era alegre i sociable, però aquell missatge busca-raons l'havia trasbalsat. No va voler agafar el ferro per on més crema i va deixar passar els dies amb l'esperança que el missatge s'esvaís del seu cap. Va ser debades l'espera i començà a buscar proves inculpatòries per tot arreu.

Vorejaven la cinquantena i, amb els fills emancipats, portaven una vida plàcida i plena, i ara perillava per aquest "malparit faldiller" com ella el definí.

Sense èxit en la seua recerca, pujà la seua desesperació i decidí seguir-lo mentre, ell, es dirigia fins a les Borges Blanques per comprovar unes obres com a arquitecte. Aquest, al seu pas per Castellldans, aturà el cotxe i una dona jove i esvelta s'acomodà al seient del copilot. Ella, amb mans tremoloses, aconseguí fer una foto amb el seu mòbil. Ja tenia la prova fefaent que malbaratava el seu matrimoni.

Havien passat dos dies des de la foto, i la imatge de la dona de Castellldans se li havia enganxat al cervell. Estaven a les portes de la nit de Cap d'Any i refusà totes les propostes que li va fer el seu marit.

Ella, decidí que aquella nit, en altres circumstàncies tan especial, seria la del seu comiat.

—Jaume, hem de parlar —va proposar decidida mentre uns platerets amb 12 grans de raïm cadascú van ser testimoni de la cara de terror del seu home.

La Teresa, La Teresa, portava quatre dies amb un caràcter desconegut i molt sospitos i l'"hem de parlar", a ell, li va sonar aterridor.

Ella comprovà, una vegada més, que la foto inculpatòria la tenia dintre la galeria del seu telèfon.

—Jaume, fot el camp de casa —després d'haver-li ensenyat la foto, no va escoltar cap de les explicacions que li va fer la seua parella.

Angoixat i sense entendre res, agafà el seu mòbil de damunt de la taula i va marxar amb un pes al cap insuportable. Començà a caminar sense destí, com si els carrers d'Artesa no portessin a cap lloc. Ja, esmaperdut, va sentir que li entrava una notificació al telèfon.

—Ah, deu ser la Teresa que s'ha penedit.

Tremolós va traure el mòbil de la butxaca que s'esmunyí de les mans amb la dissort de ser engolit per l'embornal d'una claveguera.

—Put a merda! —El Jaume va ser escàs i tou, fruit del seu estat emocional, en proferir els renecs per la badada i després de pensar que aquell mòbil havia passat a millor vida.

La Teresa plorant i amb el cap sobre la taula, encoixinat per les mans, sentí indiferent l'entrada d'un missatge al seu telèfon que li despertà una ràbia incontrollable i el llançà per la finestra. La trencadissa s'afegí als "txins txins" de les copes que celebraven l'entrada del nou any.

Encara no havia passat una setmana, des de la nit de Cap d'Any, que la perruqueria Montse & Eva Estilistes, aquell dia, tenia dues clientes amb vestits elegants i cabells rebels per pentinar-se.

Aquestes, van començar una conversa que feia dies els cremava per dintre.

—El missatge que va rebre la Teresa es veia d'una hora lluny que portava una llufa. Mira que no adonar-se que era 28 de desembre, devia estar a la figuera. Jo no m'ho hauria cregut mai del Jaume, però ella s'ho va empassar —la primera clienta, ja asseguda a la butaca i mentre la Montse li allisava els primers cabells, va obrir foc.

—Sí sí, i què em dius de la dona que va carregar a Castellldans? Aquesta era de carn i os per empassar-se-la —la segona clienta, punyent, va agafar el relleu.

—Diuen que és una companya de feina i que es va veure obligat a recollir-la —respongué la primera.

—I ara em diràs que les vaques volen, no siguis ximpleta! —la segona sorneguera.

La Montse, amb l'oïda ben afinada, no va perdre detall de tot el que s'havia buidat.

—Voleu dir que no ha estat tot un malentès i que tots plegats en fem un gra massa? —la pentinadora, conciliadora, no es va estar de ficar cullerada.

No es van quedar enrere a La Llar de Jubilars de Sant Miquel i després d'haver acabat una partida al dominó, els quatre jugadors no van perdre l'ocasió per treure la llengua a passeig.

—Aquest Jaume és un bragueta fluixa. A mi no m'aixequen la camisa. Qui no se la juga per aquell monument de Castellldans? —un dels guanyadors de la partida va disparar primer.

—Tu, de jugar-te-la jugar-te-la, més bé al dominó, que portes seixanta anys casat i encara és hora que miris una gallina d'un altre galliner —un dels perdedors es va revenjar.

—Pixes fora de test, el que ens ocupa és l'enrenou entre el Jaume i la Teresa, i que el Jaume hagi tocat

el dos ho diu tot —repliqué el guanyador.

Els dos jubilats, a corre-cuita, van haver d'enllestir la conversa perquè eren les dotze tocades i les seues dones els esperaven a les dotze en punt a la sortida de la perruqueria.

—Correu correu, no sigui que rebeu! —amb un somriure maliciós un espectador de la conversa havia carregat l'escopeta, i no es va estar de fotre's dels dos jugadors que havien portat al camp dialèctic la seua disputa, tot augmentant la polseguera aixecada per la parella xafardejada.

El Josep, empleat de l'Ajuntament i a requeriment del Jaume, va poder rescatar el mòbil, encara útil, de l'embornal. Guardava uns missatges aclaridors de tot l'enrenou creat i era indiscutible la innocència del seu propietari, exculpant-lo. Però ja era massa tard, havia transcendit que ella, per despit, l'havia fet banyut.

El temps corria que se les pelava. Havia passat un any des del missatge fatídic, que al bar Manos tancat i reobert per tercera vegada bressolava una conversa tranquil·la i reflexiva de dos artesencs:

—Josep, com canvien les coses, m'he assabentat que la Teresa i el Jaume tornen a estar junts —qui encetà la conversa es dirigí al seu contertulià.

—Sí, sí, però ara són tres —diu el Josep.

—Què me'n dius!? Què han tingut canalla?

—No, no, la Teresa, si te'n recordes, l'havia fet banyut amb un expromès del mateix Jaume. I ara viuen els tres junts —aclareix el Josep.

—Mare de Déu Santa!!!

—Això es diu poliamor —En Josep, saberut, contestà després de glopejar una tassa de cafè i mentre l'encaixava en el cubicle del plateret, amb precisió malaltissa, com un mascle encaixa una femella.

—Poli què? —l'altre aclaparat

Després d'aclarir-se gairebé tot l'embolic entre la Teresa i el Jaume, banyes incloses, al Jaume ja li va anar bé incorporar el seu ex a la família.

No es va saber mai, amb certesa, qui va enviar el missatge del dia 28 a la Teresa, encara que les males llengües ho tenien molt clar: aquesta vegada l'ex portava la llufa.

LA PERCEPCIÓ DEL TEMPS

Gemma Téllez Bernad

Infermera

Som «temps dependents», en el sentit que som finits. En les emergències, sempre que la vida està en joc, ens referim als serveis com a «temps dependents».

Un dels grans canvis socials que estem vivint fa referència a la percepció del temps i el que això comporta. *Abans*, semblava que hi havia temps per a tot, que la jornada donava per molt. Hi havia fins i tot temps per a l'avorriment i, per descomptat, per compartir-lo amb els altres, per fer allò que ens agradava, motivava, que ens permetia créixer, millorar, madurar...

Seguint amb la percepció del temps, avui en dia sembla que no hi ha temps per a res, fins i tot en aquelles converses circumstancials d'ascensor a més de parlar del temps en el sentit *avui plourà*, s'ha començat a introduir una altra accepció del temps del tipus: Fixa't ja gairebé som a Nadal i d'aquí res Setmana Santa i no ens fixarem i tornarem a ser a l'estiu i tornem a començar... És així com anem tenint sensació que som com aquells hàsters que en les seves gàbies van donant voltes a la seva roda, això sí, a una velocitat important.

Hem estat immersos i encara hi som en un paradigma on ser ràpid, així com fer moltes coses alhora, és lloable, és signe de capacitat, de talent, de professionalitat, d'eficiència, etc.

Curiosament i a poc a poc, sense adonar-nos-en, ens hem anat allunyant d'un *tempo* més humà, que alhora ens permetia ser més humans, ja que guanyàvem qualitat humana, a banda d'assegurar una certa qualitat de vida. Per què ha passat això? La resposta com en tantes coses, és multifactorial i en part la trobem en la tecnologia. Aquesta, en substituir l'artesanal, ha modificat els ritmes: ho volem tot i ràpid. No es tracta de negar la tecnologia sinó de repensar-la, doncs sembla que aquesta, en lloc d'estar al nostre servei, a voltes sigui a l'inrevés i que per tant nosaltres estem al seu servei.

Insisteixo en el punt que no es tracta de renunciar a la tecnologia, ara bé, cal no deixar-se enlluernar per ella igual que tampoc hem de deixar-nos arrossegar pel degoteig de novetats i estímuls que ens bombardegen constantment i que fan que perdem el focus de l'essencial...

L'antídot podria ser una síntesi entre innovar, el fer un *back to the basics* –un retorn a l'essencial– tot recuperant/rescatant fórmules que hem descuidat pel camí i que ara poden ser volta de clau i un tercer ingredient d'aquest antídot seria aprofundir en el repte de caire ètic que consisteix a interrelacionar què sentim, què pensem i què fem. Arribats aquí, de nou, hom pot pensar que tenir temps per fer això és cabdal, i així és: *les coses que valen la pena en la vida volen això, temps*.

Si no ens donem aquest temps, entrarem en una inèrcia i un sense sentit que com la metàfora de la bola de neu cada cop serà més gran i difícil d'aturar.

Cal doncs temps per passar de viure sense sentit a viure una vida plena i per tant una vida amb sentit, en majúscules. Temps també per fer, si cal, girs de 180 graus i passar del no-res, de la buidor, del sense sentit esmentat a apropar-nos a ser allò que estem cridats a ser, ja sigui com a persones, organitzacions, com a societat...

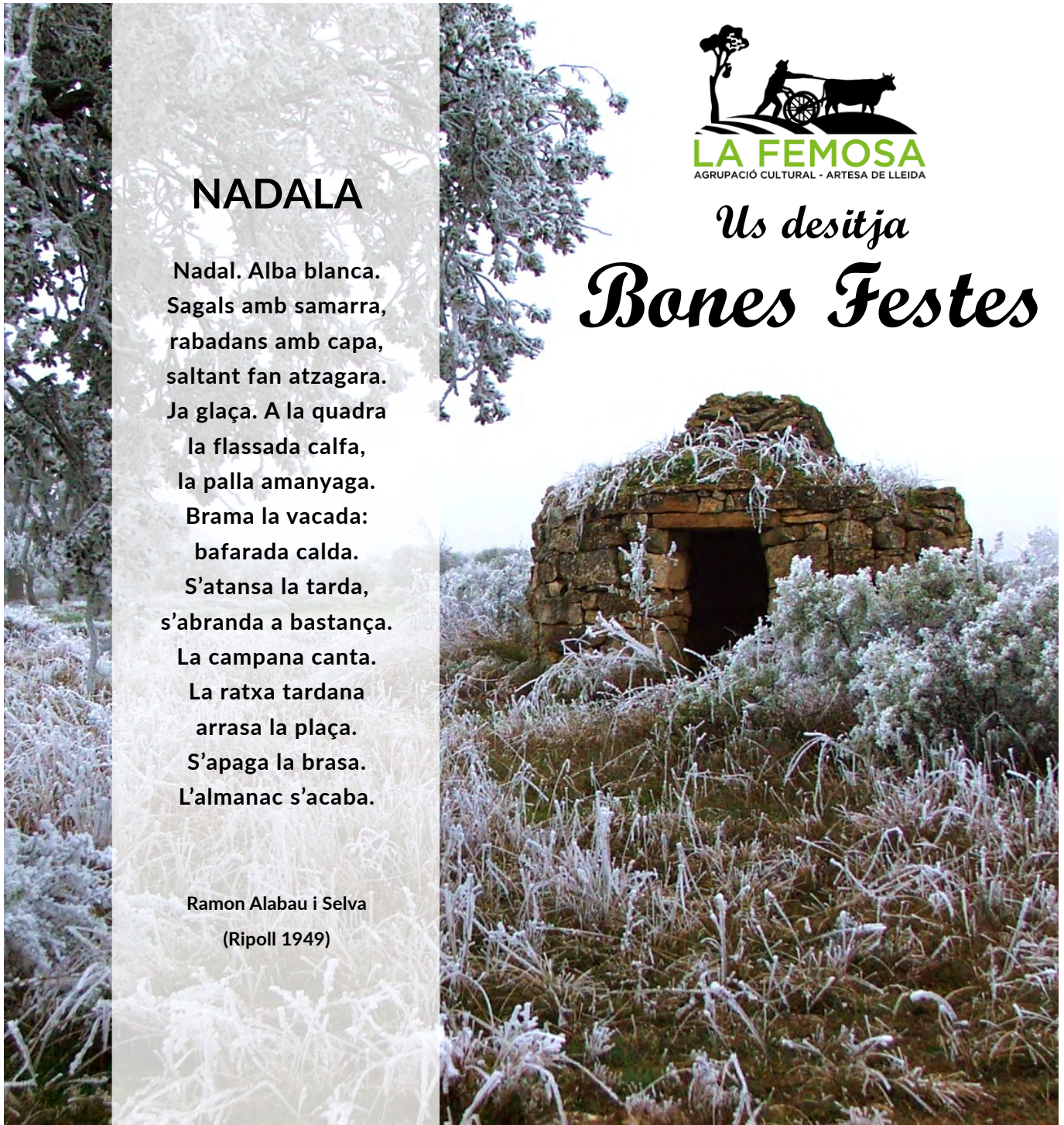
Invertir temps a respirar, centrar-nos, contemplar, copsar, ens permetrà ésser més presents i així és com mantenint el propi eix de centrament es pot: prioritzar, endreçar i no caure en el fer per fer i assolir aquella eficiència anhelada. Precisament això és el que fem en una situació d'emergència, quan tot sembla desbordar-se i fragmentar-se per la complexitat imperant, és essencial tenir una visió global, endreçar el caos tot prioritzant i sense deixar res important per fer. On sembla que no hi ha temps, si hom és veritablement present i ben ancorat en el seu centre, llavors el temps pren una altra velocitat, és com si s'alentís, com si s'aturés... com si s'entrés al bell mig de l'huracà on la calma impera. Cal temps per deixar de surar en la superficialitat que se'ns emporta i dispersa i anar a aquella profunditat necessària per a la transformació.

Per millorar la nostra relació amb el temps serà clau guanyar en presència, ser en l'ara, en l'instant, tractar d'estar plenament per *allò* que requereix la nostra atenció ja sigui una persona, una acció concreta... És així que el temps sembla dilatar-se i donar plenament de si.

I ara tornant al principi d'aquestes línies, a l'accepció de temps referida a clima... Hi ha una cançó *Weather with you* -que podríem traduir com *Portar el clima amb tu*- de Crowded House, que em fa pensar en les condicions climàtiques en l'àmbit per exemple organit-

zatiu, en la qualitat dels vincles que teixim. Ser persones generadores de bon clima és quelcom que és a les nostres mans, sempre i quan ens donem i també com a societat es compregui que, oferir temps per aturar-nos a reflexionar qüestions fonamentals i ètiques com ara: què apporto, com ho apporto, què vull aportar, què necessito, què necessita l'altre de mi, etc. és indispensable per a mantenir una vitalitat òptima.

Setembre 2022
Àmbit Maria Corral

NADALA

Nadal. Alba blanca.
Sagals amb samarra,
rabadans amb capa,
saltant fan atzagara.
Ja glaça. A la quadra
la flassada calfa,
la palla amanyaga.
Brama la vacada:
bafarada calda.
S'atansa la tarda,
s'abranda a bastança.
La campana canta.
La ratxa tardana
arrasa la plaça.
S'apaga la brasa.
L'almanac s'acaba.

Ramon Alabau i Selva
(Ripoll 1949)

Us desitja
Bones Festes

VISITEM L'ESGLÉSIA, LA VILETA I EL DIPÒSIT VELL

Alumnes de Cicle Superior de l'Escola Els Til·lers

El passat 23 de novembre, els alumnes de Cicle Superior vam visitar diferents edificis emblemàtics i interessants del nostre poble. Vam tenir la gran sort de poder comptar amb el senyor Josep Gallart, que ens va fer de guia i ens va explicar moltes coses importants i desconegudes per nosaltres dels diferents edificis d'Artesa de Lleida.

Primer de tot, ens va explicar i ensenyar fotografies antigues de l'escola. La seva construcció es va iniciar el 1916 i van trigar tres anys en acabar-la. També ens va dir que la van fer amb finestres grans perquè donessin escalfor a l'hivern. Després vam visitar l'Església que és d'estil barroc, la seva construcció es va iniciar al voltant de 1725 i es va finalitzar cap 1739, està dedicada a Santa Maria i Sant Miquel. Vam poder pujar al campanar, escoltar el so de les campanes i gaudir de les boniques vistes des de el punt més alt del poble. A més a més, vam veure algunes pedres amb diferents símbols que provenien de l'església vella.

Una mica més tard i després d'un bon esmorzar, vam visitar La Vileta. El senyor Gallart ens va explicar que les cases de la Vileta es van construir als anys 1.600 - 1.700, que tots els habitants vivien en aquests carrers i que a la nit tancaven unes portes per a que ningú pogués entrar a La Vileta i evitar així, robatoris o altres problemes. Seguidament vam anar a veure la casa de l'Agrupació Cultural La Ferosa, que antigament va ser la casa de l'Ajuntament i més tard escola.

Per últim, vam anar a veure l'antic dipòsit d'aigua que es va fer a l'any 1870 i es va tancar a l'any 1945. Un cop més, agraïm la dedicació del senyor Josep Gallart.

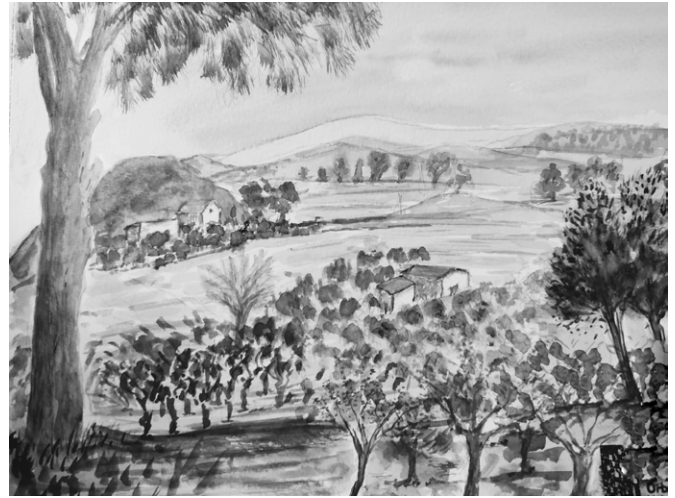
TEMPUS FUGIT, ELS TENTACLES DE LA POR

Eulàlia Solà Miró

Conten que hi havia un llogarret, no gaire gran, en què la gent vivia segrestada pels tentacles de la por. Aquests tentacles no venien d'un mostre de quatre caps ni res semblant, era molt pitjor perquè els tentacles no es podien veure ni tocar i no sabien com desfer-se'n. La majoria els portava arrelats al ventre i, quan menys s'ho esperaven els tenallaven amb un neguit creixent i una gran buidor. La manera d'apaivagar aquell malestar era treballar, treballar força, posar objectius a la vida, que molts combinaven amb una i mil tasques i alhora distreure's, així, inconscientment, adormien aquella sensació que, afortunadament, per unes hores desapareixia.

La família de la Mèlia no era diferent de les altres, però el pare, ningú sap per què, s'agafava les coses amb calma, feia el que tocava a cada moment, sense esverar-se i encara tenia temps per llegir contes i explicar històries a la xiqueta, semblava que els tentacles no l'afectaven. La mare, en canvi, es posava nerviosa només de veure'l i sempre criticava la seva parsimònia. Tenia una frase que repetia sovint i que la noieta s'aprengué de memòria: *les mans que no treballen ofenen Déu*, i altres com: *cal aprofitar el temps, feina feta no fa destorb...* d'aquesta manera justificava l'estat constant d'alerta, el no parar ni un moment.

La Mèlia es mirava de lluny tot aquell xoc d'actituds, ella i les seves amigues vivien en un món a part, fet de jocs de carrer i de natura, i el pas del temps només les preocupava quan havien de tornar a casa a l'hora, poc abans de sopar. Sobretot en temps de vacances tenien tot el dia per jugar i anar d'un lloc a l'altre vivint les seves aventures. Anaven a explorar món, deien, entraven als masos de pedra seca per les portes esberlades o assegurades només amb un forrellat de fàcil accés. Observaven l'estable que acollia la mula o el cavall, i la zona del foc a terra on devia bullir, lentament i a tocar de les brases, l'escudella o les mongetes seques del dinar. De vegades hi trobaven plats i olles de terrissa, alguna ampolla amb oli de la collita i llums de ganxo penjats a la paret. Després pujaven, per les escales de pedra o de fusta, a la pallissa, on es feia la migdiada en temps de sega o es descansava les nits d'hivern després d'un dur, boirós i fred dia de treball collint olives. També, des de dalt de la finestra, observaven els camps plantats d'oliveres i d'ametllers. El plaer de la descoberta i el fet d'imaginar històries entre aquelles parets senzilles les tenia enamorades.

L'harmonia i la bellesa de la natura

Altres dies a les migdiades, mentre els grans dormien, es quedaven al carrer en un lloc ombrívol i acollidor. Com que no podien cridar ni fer soroll, jugaven a votar la pilota a la paret llisa. A l'ambient s'hi respirava el silenci, trencat de tant en tant pel buixit d'un gos; en general una pau immensa envaïa l'espai. Tenien la sensació que tot el que volien i desitjaven era allí, entre les amigues de carrer i aquella petita esfera de goma que rebotava, incessant, a la paret encalcinada. Era perfecte.

El temps passava i un dia la Mèlia, conegué la Magina, una dona diferent. Ella també tenia una frase deia:

-Tempus fugit, Mèlia, aprofita'!!!

La Mèlia responia que ja l'aprofitava, que estudiava força i, com deia la mama, feina feta no fa destorb.

La dona responia que sí que calia treballar, preparar-se, guanyar-se la vida, però...

-Sàpigues que la vida és això que passa mentre fem una altra cosa! Un dia ho entendràs, afegia.

Però la Mèlia no entenia res, res de res. La xiqueta devia tenir uns dotze anys i la Magina més de cinquanta, i malgrat la diferència d'edat, eren amigues. A la Mèlia li agradava parlar amb aquella dona entenimentada i sensible, culta, diria ara, que molta gent tenia per rara i excèntrica. Li explicava que la natura era la nostra aliada, que com més lluny n'estàvem més malalts ens sentíem, i li parlava de les herbes

remeieres i dels seus efectes. Confessà que al bon temps prenia el sol despullada per la vitamina D, que era bona pels ossos.

Li agradava de llegir, hi dedicava temps, li llegia poesies i li deixava llibres, que la Mèlia devorava perquè li encantava la Lectura.

La Mèlia i la Magina

Malgrat aquesta vida, aparentment plàcida, la Magina tenia una tristesa fonda que no la deixava, un buit al cor que ningú no podia omplir. Es casà jove i enamorada, quedà embarassada ben aviat i desitjava amb delit veure la criatura que somiava tots els dies i totes les nits, però la xiqueta, morí al moment del part. La mort de la filla l'obsessionà tota la vida, visqué xuclada per aquella desgràcia que s'emportà també la convivència i la separà del marit. Comptat i debatut, acabà de fer de la Magina una dona diferent. Reflexiva com era, s'adonava que havia perdut molt temps en lamentacions, però malgrat l'evidència, la pena no se n'anava. Mentrestant la Mèlia parava l'orella i l'escoltava. Si fos avui, potser li diria que busqués ajuda en professionals que l'aconsellarien en la manera de sortir d'aquell pou; també li diria que es distraigués o que parlés amb gent que ha passat pel mateix que la podrien entendre des del dol compartit... però en aquell moment no se li acudí res de tot això.

Passaren els anys, cadascuna va seguir el seu camí, si més no les paraules, l'actitud i la frases de la Magina, no se li esborraven. La Mèlia s'havia fet gran, havia trobat una bona feina a la ciutat i només anava al poble de tant en tant.

Un dia que tornà a casa per veure els pares, preguntà per la Magina.

Li van dir que estava molt velleja i es trobava malalta; va anar-la a veure. Ho recorda com si fos ara: Estava asseguda al costat de la finestra a recer

del sol- explicà la Mèlia- la mirada lúcida i les mans tremoloses van encerclar les meves. La seva veu era feble, però segura i dolça com sempre. Vàrem recordar totes les hores de diàleg, les meves preguntes curioses sobre la vida, les lectures, i alguns records tristos.

Emocionada em va agrair la meua actitud d'aquells anys passats, la meua escolta atenta, sense judicis ni consells. Necessitava, inconscientment, treure a fora el seu dol, observar-lo, mirar què se'n podia fer, aquest fet era com un bàlsam que posava damunt les imatges feridores i les transformava. La Magina buscava algú que l'acollís amb afecte i això sí que ho vaig saber fer. I sense adonar-se'n va començar un procés de sanació des de dins, des d'ella mateixa. Va trobar les maneres i l'energia per aplicar al dia a dia i, pausadament, recuperà la vida que volia.

Les seves paraules em recordaren un llibre preciós de Franz Jalics, *Escoltar per a ser*, que vaig llegir fa temps, la importància de saber escoltar.

Em vaig penedir de no haver-la visitat més sovint per fer-li companyia i continuar aprenent d'aquella dona sàvia. El que em va dir en la curta conversa no se m'oblidarà perquè malgrat el seu estat, la Magina em continuà ensenyant.

Em va dir que el més greu és que la sensació de perdre el temps el tenim tan incorporat que el buit que ens provoca només el sabem omplir amb accions i emocions que moltes vegades no ens aporten res, que les vivim com una rutina, com una obsessió i que en comptes de donar-nos vida ens la prenen. Tot per farcir el gran buit i aquesta angoixa vital que ens tenalla amb l'evidència del pas del temps, d'aquest *tempus fugit* que se'n va com aigua en cistella i que no sabem retenir. I és que el que ens espera, al fons de tot, d'aquest passadís, llarg o curt que és la vida, és la mort. És l'angoixa vital dels existencialistes Mèlia, em deia. Ara bé- va continuar- si ens centrem en el present, l'acceptem si no el podem millorar i aprenem a estimar-lo, el buit, l'angoixa del pas del temps i de la certesa de la mort, se'n van. Que moltes persones sàvies ho havien confirmat i que ella, quan va recuperar les ganes de viure, ho va poder comprovar.

La Mèlia, se'n va anar tot reflexionant sobre les darreres paraules de la Magina, i com un ressort li vingué a la ment les vivències de quan era petita: la manera de fer plàcida i tranquil·la del pare, els jocs de migdiada al rascal del sol, les aventures i les descobertes emocionants dels masos enrunats... i s'adonà que en els moments de plenitud estava connectada, inconscientment, a la seva essència, el

pas del temps havia desaparegut. L'ara i l'aquí, com a única presència; es feia evident que fora d'aquell espai, per unes hores, no existia res més. I era feliç! Però és clar, com a adulta també estava connectada amb l'entorn, en una xarxa invisible, però real de relacions, des de la natura fins als éssers sintents, persones i animals, víctimes, moltes vegades, d'injustícies i crueltats.

- Com puc centrar-me en el meu present quan hi ha tants problemes per resoldre i tanta gent que pateix?

Va pensar que quan tornés a visitar la Magina en parlarien. Malauradament la Magina se n'anà per sempre al cap de poques setmanes. Hauria de resoldre ella sola aquell entrellat d'interrogants que la preocupaven. Es va apuntar als debats de l'Ateneu on feien lectures que després exploraven entre tothom. Un dia els va caure a les mans: *El poder de l'ara*, d'Ekchart Tolle. Un cop llegit, va veure que era el moment de formular la pregunta que l'amoïnava: *com puc centrar-me en el meu present quan hi ha tants problemes per resoldre i tanta gent que pateix?* Hi hagué respostes per a tots els gustos entre la gent llegida de la sala, però ella es quedà amb aquestes reflexions:

-Si no hi hagués problemes voldria dir que som pura bondat, que hem superat l'egoisme i la malícia. El pas per la vida serveix per avançar en aquesta direcció.

-Has d'acotar espais d'actuació, Mèlia, no ho podem solucionar tot, cal centrar-te en el que t'identifiques més.
-Una manera és buscar la teva essència en el pre-

sent i apaivagar el soroll de la ment a través de la meditació i si canviem cadascú de nosaltres, estem canviant el món- deia un altre.

-jo combino la meditació, que m'apropa al present i a la pau interior, amb l'activisme social. Havent trobat la pau sense ressentiments, avanço en un projecte des del present i l'accepto des de la realitat que em toca viure. Així treballo lliure del sofriment que el fet em provoca.

Potser al capdavant era això la vida: *estar presents en el que passa mentre fem el que cal fer. Ens adonarem, es deia a si mateixa, que estar essencialment connectats amb el present és una gran cosa.* Els avatars que ens acompanyen formen part de la vida i, si no els podem canviar o millorar, caldrà acceptar-los amb humilitat. I sobretot connecta't, no t'aïllis, guaita qui hi ha al teu voltant: vés a veure la gent que estimes, ajuda-la, parla-hi, escolta, reflexiona, aprèn. Si ho fem així, potser no ens afectarà l'angoixa del pas del temps i no temerem la mort, perquè haurem viscut plenament.

Els consells de la Magina eren més vius que mai, ara els entenia una mica més.

En definitiva aprèn a sentir l'ara i l'aquí, respira, accepta, viu.

Amb tota aquella informació, finalment hauran desaparegut els tentacles de la por?

Tenia tot el que li quedava de vida per comprovar-ho. I el repte era bonic.

UN RACONET D'ARTESA

Àngels Florensa

TEMPORADA 2022/23

LA TEMPORADA DEL CENTENARI

Eudald Pijuan Mor — Fotos: CF Artesa de Lleida i J. Gallart

CE ALGUAIRE 0- CF ARTESA DE LLEIDA 3 (28-10-2022) *SISENA VICTÒRIA SEGUIDA PER COL·LOCAR-SE LÍDERS EN SOLITARI*

L'inici de partit, en els seus primers 10 minuts, va ser de tempteig per part dels 2 equips, on ningú aconseguia el control de la pilota de forma clara. Un cop superat aquest tram, l'Artesa es va consolidar en la seva manera de jugar i durant tot el partit va saber portar el control del partit a través de la possessió, un dels tret característic de l'equip aquesta temporada. Així, durant la primera part, l'Artesa va gaudir d'alguna ocasió clara (igual que l'Alguaire, amb fins i tot un pal pels locals), però no va ser fins al minut 45 que Marc Pifarré rematava de cap de manera inapel·lable una gran centrada de falta lateral al fons de la xarxa, per posar el 0 a 1 al marcador just abans del descans.

Ja en la segona part, amb el gol psicològic a l'últim minut ben present, l'Alguaire es va intentar sobreposar amb alguna transició ràpida, però ràpidament es va començar a fer palesa la davallada física per part dels jugadors locals, junt amb el gran joc col·lectiu de l'Artesa. En aquestes, al minut 65 l'Artesa aconseguia filtrar una gran passada dins l'àrea rival que Eric Palacios definia amb qualitat per augmentar la renda al marcador. Amb la mateixa tònica de joc els minuts van anar passant i no va ser fins al 83 que va arribar la sentència definitiva a través de Marc Alárez, que rematava un xut ajustat al pal des de fora l'àrea, després d'una recuperació de pilota a camp rival, que certificava el 0 a 3 final.

CE Alguaire: X. Ricart, A. Salvia (S. Molet), J. Domingo, N. Leiyk (A. Canal), P. Ros, C. Fraile (E. Tiers), G. Colomo, C. Pulido, J. Garrié, R. González i A. Mostany A. Sabaté).

CF Artesa de Lleida: A. Candel, X. Catalán, Ferri, M. Pifarré (Marc). Marc, M. Grau, Eduard (Manuel), Gerard (J. M. Rueda), S. Reluy (M. Álvarez), E. Palacios i M. Hortal (N. Pagu).

CF ARTESA DE LLEIDA 2 - FC ALCARRÀS 0 (13-11-2022) *VICTÒRIA SÒLIDA EN EL DUEL DE LÍDERS*

El començament del partit ja va marcar ràpidament com seria el plantejament del partit i, tot i ser els 2 primers classificats, es van veure com la manera de jugar no era la mateixa per part dels 2 equips. L'Artesa va agafar les regnes del partit amb seguretat i, a través de la possessió de la pilota, aconseguia fer que el conjunt visitant s'anés tancant a poc a poc a la seva porteria. Amb aquestes, ja al minut 12 M. Pifarré assolía obrir la llauna, després de fer un bon xut creuat des de la frontal de l'àrea que es convertia en l'1 a 0. Després del gol, el ritme del partit va baixar una mica, ja que l'Artesa, ja davant en el marcador, no tenia cap mena de problema en adaptar-se al ritme proposat per l'Alcarràs. Després, al minut 30, va arribar l'expulsió per part d'un jugador visitant que va deixar l'Alcarràs amb 10 i va marcar la resta de partit. Malgrat això, a la mitja part s'arribava amb l'1 a 0.

Ja en la segona part, ràpidament al minut 55 l'Artesa ampliava distàncies a través d'un penal, transformat amb solvència per l'especialista de l'equip, M. Grau. Amb el 2 a 0 i l'expulsió rival el partit tenia poca història fins al final. L'Artesa va basar el seu joc en el domini de la possessió i les ocasions anaven arri-

bant a poc a poc, fins i tot amb un altre pal, però el resultat ja no es va moure i el 2 a 0 final va tancar una victòria més de l'Artesa aquesta temporada.

CF Artesa de Lleida: A, Candel, X. Catalán (J. M. Rueda), Ferri, M. Pifarré, Marc, M. Grau, Manuel (Marcos), Gerard, M. Álvarez (Marc), E. Palacios (S. Reluy) i M. Hortal (N. Pagu).

FC Alcarràs: G. Viudez, J. Miret, J. Beamud; M. Pini-lla, D. Montoy, M. Martín, Y. Banguero (V. Pascaru), E. Estany, P. Ibars (J. Martínez), A. Fernández (Adama) i S. Pujol.

CF BORGES BLANQUES 0 - CF ARTESA DE LLEIDA 0 (20-11-2022) EMPAT A RES EN EL DUEL DE LÍDERS

La primera part va començar amb aquesta igualtat i amb els 2 equips volen ser protagonistes del joc a través de la possessió de la pilota. De fet, el Borges ha estat dels pocs equips que ha aconseguit treure la iniciativa del partit en alguns trams a l'Artesa aquesta temporada i que ha volgut jugar de tu a tu amb l'equip artesenc. Així, la primera part es pot dividir en trams de domini d'un i de l'altre equip, on el conjunt que assolía dominar el joc ho feia a través de possessions llargues. A la contra, l'equip que es trobava defensant plantejava una pressió alta a camp contrari. Amb tot això, la tensió al camp era palesa i, tot i alguna aproximació clara de l'Artesa, es va arribar amb empat a 0 al descans.

A la segona part el guió va ser bastant semblant al de la primera. Una petita diferència va ser que l'Artesa semblava ser més incisiu en atac i, tot i no crear ocasions molt clares, sí que aconseguia aproximar-se a

l'àrea rival amb més sensació de perill de la que feia el conjunt local. En aquestes, amb el pas dels minuts, cada cop semblava més inevitable que el partit acabés sense gols. A més, el vent es va intensificar de mica en mica i posava difícil al conjunt artesenc sortir del darrere. Amb tot, malgrat l'esforç final del conjunt local que l'Artesa va saber aguantar perfectament, aquest empat a 0 va ser el resultat final.

CF Borges Blanques: M. Purroy, S. Arroyo, R. Pelegrí, A. Álvarez, D. Rodríguez (P. Suñol), M. Valero (A. Rius), X. Sánchez (J. Clivillé), J. Guitart, E. Gras, R. Cervelló (S. Quintillà) i M. Contreras.

CF Artesa de Lleida: A, Candel, X. Catalán Ferri, Marc, M. Grau, Gerard, S. Reluy, Manuel (Marc), N. Pagu (M. Hortal), J. M. Rueda i M. Alvéaz (Marcos).

CF ARTESA DE LLEIDA 4- CF PARDINYES 0 (26-11-2022) RETORN CONVINCENT A LA VICTÒRIA

L'enfrontament va quedar liquidat en una primera part de somni dels locals, que van sortir amb un ritme superior al terreny de joc i que van desplegar un vendaval de joc ofensiu que el Pardinyes no va saber contrarestar en cap moment. El primer gol va arribar ja al minut 18, obra de Manel Lozano que obría la llauna amb un bon xut creuat. Poc després, al minut 25, era Manuel Grau el que definia amb qualitat i feia pujar el segon al marcador. Tot seguit, a la mitja hora de joc, l'àrbitre xiulava un rigorós penal que S. Reluy aprofitava per marcar i celebrar el seu primer gol de la temporada. I, per acabar d'emmarcar una primera part magnífica, era un altre cop Manuel Lozano el que aprofitava un refús del porter per col·locar el 4 a 0 a la mitja part.

Ja en la segona part, i com era de preveure, el ritme del conjunt artesenc va afluixar i no va buscar amb tanta insistència la porteria rival. Tot i això, el domini local continuava present i les ocasions arribant, però el 4 a 0 al marcador no es va moure i va ser el resultat final del partit.

Com a nota negativa de la segona part, i que també va ser un dels motius que el partit es refredés, va ser la lesió d'un jugador rival quan es complia l'hora de

partit, de forma totalment individual. Li enviem tots els ànims i esperem que es pugui recuperar com més aviat millor.

CF Artesa de Lleida: C. Garcia, X. Catalán M. Pifarré (Marcos), Marc, M. Grau (Marc), Gerard (M. Gracia), S. Reluy, Manuel (N. Pagu), J. M. Rueda i M. Alvárez (M. Mòdol).

CF Pardiniyes: R. Gimena, A. Aparicio, G. Casas, G. Pedescoll (H. Balde), K. Sisawo, N. Marco, B. Dallo, E. Felis, H. Leon (J. J. De Castro), J. C. Romero (Ó. Gómez) i Eric.

CF ARTESA DE LLEIDA 1- CF JUNEDA 1 (11-12-2022) EL C.F. JUNEDA ARRENCA UN EMPAT DE LA SEVA VISITA A ARTESA

El derbi entre el CF Artesa de Lleida i el CF Juneda va acabar 1 a 1 després d'un gran partit, on el conjunt visitant va demostrar perquè és l'únic equip de la competició que va aconseguir superar l'Artesa en la primera volta de la Lliga.

El desenvolupament del joc durant la primera part no va ser cap sorpresa per ningú, ja que l'Artesa va desplegar el seu joc habitual amb el domini de la possessió de la pilota que permet a l'equip artesenc, a poc a poc, anar creant ocasions a favor. Així, a la mitja hora de partit, M. Grau marcava l'1 a 0, després d'un potent xut des de fora de l'àrea que entrava dins la porteria junedenc. D'aquesta manera, tot i el gran domini local de la primera part, les ocasions no van ser les més clares possibles i amb aquest mínim avantatge d'1 a 0 s'arribava al descans del partit.

Després de la mitja part tot va canviar. El descontrol es va apoderar dels primers 20 minuts de segona part i les ocasions arribaven a les dues àrees. Tot i aquest descontrol, era l'Artesa el que gaudia de les

ocasions més clares per ampliar distàncies al marcadore, però l'encert no arribava i el Juneda ho va aprofitar per, després d'un mal refús defensiu, construir una bona jugada i empatar el partit a 1 al minut 57. Des del moment de l'empat fins al final del partit l'Artesa no va abaixar els braços i va continuar atacant i disposant d'ocasions per guanyar el partit, però la sort no estava de cara. En aquestes, el Juneda també aprofitava algun contraatac per generar perill. Tot i això, el marcador ja no es va moure i es va certificar l'empat a 1 final.

A la mitja part, el president del CF Artesa, Alfons Batlle, va lliurar la placa del centenari a Antoni Solé, exjugador del club.

CF Artesa de Lleida: A. Candel, X. Catalán Ferri (M. Alvárez), Marc Pifarré, Marc, M. Grau, Gerard, S. Reluy, Manuel (M. Mòdol), N. Pagu (Miquel) i M. Hortal (Marc Rubió).

CF Juneda: A. Kande, E. Lahuerta, A. Capdevila (M. Orteu), O. Masbernat, M. Aixalà (A. Cusiné), C. Farrando, D. López, G. Barrull (I. Lahuerta), M. A. Flix, J. Giné (J. Roura) i D. Bigordà.

CLASSIFICACIÓ

P	EQUIPS	NOM	PARTITS				GOLS		
			J	G	E	P	F	C	
1		ARTESA LLEIDA, C.F. A	26	11	8	2	1	26	4
2		ALCARRAS, F.C. A	24	11	7	3	1	30	9
3		BORGES BLANQUES, C.F. A	20	10	6	2	2	29	11
4		PARDINYES C.F. A	17	11	5	2	4	18	23
5		ALGUAIRE, C.E. A	16	11	4	4	3	19	19
6		BALAFIA, C.F.U.E. A	14	11	4	2	5	25	30
7		TERMENS, A.D. A	14	11	3	5	3	21	22
8		JUNEDA, C.F. A	14	11	4	2	5	15	16
9		LLEIDA ESPORTIU., CLUB B	10	11	2	4	5	18	24
10		TREMP, C.F. A	6	11	1	3	7	7	32
11		TORREFARRERA C.F. A	4	11	1	1	9	10	28

Diari Segre, dissabte 26-11-2022

La Cursa Solidària d'Artesa de Lleida espera 700 inscrits

REDACCIÓ

LLEIDA | La Cursa i Caminada Solidària d'Artesa de Lleida per La Marató de TV3, fixada per al proper diumenge 4 de desembre, espera arribar en la desena edició als 700 participants, 450 a la caminada i 250 a la carrera, unes xifres que s'atansarien a les que es donaven abans de la covid. La prova, que té una inscripció de 10 euros, mantindrà el caràcter solidari, per la qual cosa tota la recaptació (restats els costos d'organització) es destinarà a La Marató de TV3, que enguany està dedicada a les malalties cardiovasculars.

La carrera, que serà puntuable per a la Lliga Ponent, ofereix dos distàncies, una de curta de 5,5 quilòmetres i una altra de més llarga de 10,5, que arrancarà a les 10 del ma-

La prova es va presentar ahir a la Diputació.

tí, mentre que els inscrits a la caminada partiran mitja hora abans, a les 9.30 hores. Tant la sortida com l'arribada s'ubicaran al passeig de Sant Ra-

mon, on també es disputaran les curses infantils, previstes al migdia. Hi haurà avituallaments sòlids i líquids durant el recorregut.

ENTRETENIMENTS

SOPA DE LLETRES

Miquel À. Navarro

SUDOKU

Lluís Gil

Busqueu els noms de 12 mesures de superfície agràries catalanes, algunes en desús.

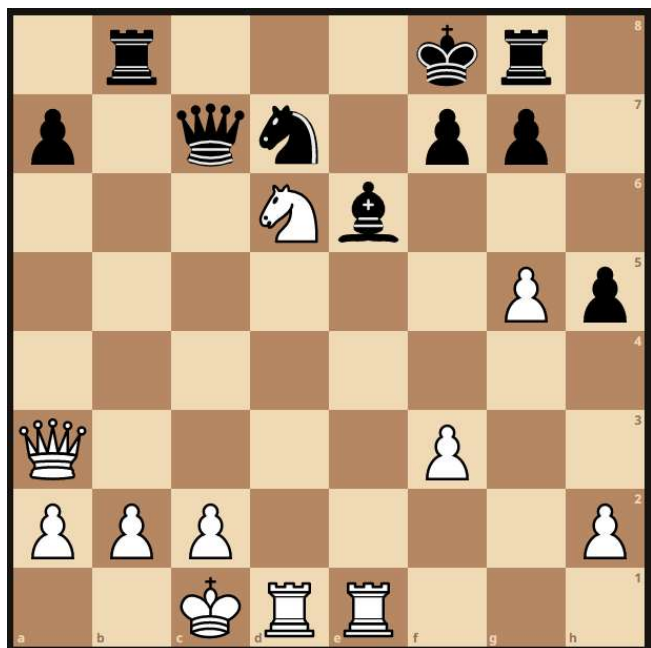
S	F	E	I	X	A	F	A	M	Q
O	R	A	P	I	A	B	D	U	I
R	I	D	A	N	O	R	A	J	X
T	X	A	E	F	I	R	L	A	J
A	R	C	L	I	T	U	L	D	O
F	A	E	L	E	I	D	E	A	R
U	K	N	R	T	X	U	R	E	N
L	C	A	F	I	S	S	A	D	A
L	D	F	A	C	R	O	P	U	L
A	N	A	S	S	E	V	I	X	P

		2		8	7	9		
6		8				5		
						7	3	
	9	7	5	6			8	
4				3				9
	6	3		4			7	
				7	4	1		6
				5	3			
5	8	1					4	

PROBLEMA D'ESCACS

Abert Batiste

Malgrat tenir inferioritat numérica, gràcies al seu bon posicionament estratègic les blanques assolixen el escac i mat en 3 moviments. Juguen blanques.

ENIGMA

Ens sabríeu dir el nom d'aquest estri i per a què s'usava?

Sol·lució a l'enigma de la revista anterior:

El nom de la tècnica se'n diu *daguerreotip*, desenvolupat i perfeccionat per en Louis Daguerre. Va ser el primer procediment fotogràfic anunciat i difós comercialment de manera oficial l'any 1839 de capturar imatges amb una càmera.

La fotografia obtinguda sobre una placa de coure argentat, sensibilitzada amb vapors de iode, la qual, després de la seva exposició a la llum, és revelada amb vapors de mercuri.

MOTS ENCREUATS

Miquel A. Navarro

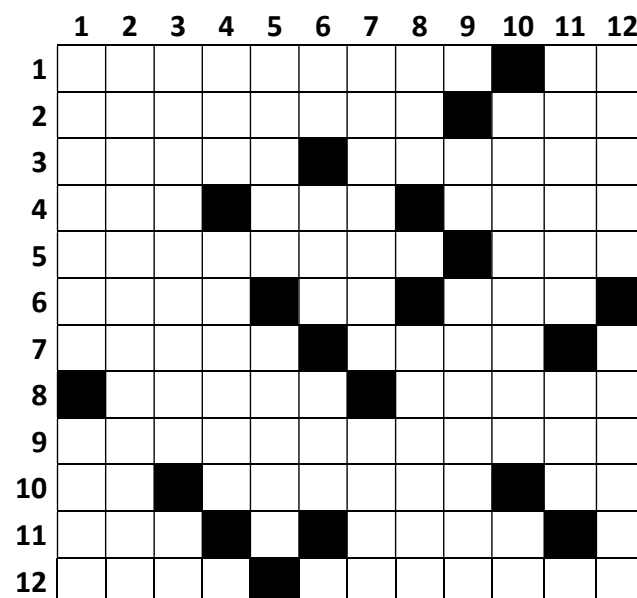
Solucions a la pàgina 39

HORIZONTALS

1. Malaltia provocada per l'amiant. Fa 2000 anys llargs.
2. Convenis, pactes, cap per avall. El gos en té. **3.** Fallar. Xopin, mullin. **4.** Planta ornamental no acabada. Sufix químic. Satisfacció, goig. **5.** Complerta al revés. Nom de dona. **6.** Acetós, agre, però girat. Acabament d'infinitiu. Pal de billar desgavellat. **7.** Rancis, garrepes. Planta exòtica de jardí. Fòsfor. **8.** Venera, estima. Cercle, erol. **9.** Vent fort del nord. **10.** Vocals. En plural, cèrcol. Prefix negatiu. **11.** Alè, bufera. Vocal. Primat nocturn de la mida d'un gat. Tona. **12.** Vell, gastat. Enamorada, amant.

VERTICALS

1. Rucada, bestiesa. Cosa prohibida. **2.** Constructor de violins. **3.** Barrera, obstacle. Nota musical. **4.** Lletre grega. Sense moral cap per avall. Horitzontal i vertical juntes. **5.** Garrins llardosos al revés. Que no tenen cua i capgirats. **6.** Possessiu femení. Plaent, agradós. Nom de consonant capgirat. La primera. **7.** Lloc destinat a resar. Ordi germinat, al revés. **8.** Consonants. Cent. Que pertany al riu Ural o als Urals. **9.** La fina. Plata, argent. Inclòs en un cens. **10.** Cert ornament. Vocal repetida. **11.** Cert component de la uralita. Poema. Xifra romana. **12.** Explica, narra. Pot ser del peu o de pisos.

LES COSIDORES DE CA L'ALFONSO EL DIA DE SANTA LLÚCIA

Les dues fotos que presentem ens han estat cedides per la Maria Lluïsa Batlle de ca l'Alfonso i són de finals de la dècada dels anys quaranta del segle XX.

Segons ens ha explicat la Maria Lluïsa als baixos de ca l'Alfonso (carrer de Sant Ramon, núm. 19) hi havia el cosidor de l'Antonieta Batlle, filla de l'Alfonso, en el que hi anaven a cosir algunes noies del poble. Per Santa Llúcia (13 de desembre), patrona de les modistes, les cosidores feien festa i durant tot el dia portaven al cap una mena de diadema vertical en forma de cor, decorada amb estrelletes, lligada amb dues vetes a la part posterior, que s'havien confeccionat elles mateixes. Aquell dia es reunien les cosidores al taller i la mare de l'Antonieta, la Marieta, feia una olla de xocolata desfeta, que es prenien, si feia bon temps, al corral de ca l'Alfonso i després anaven a passeig per les banquetes dels canals.

Les cosidores assaborint una tassa de xocolata al corral de ca l'Alfonso.

- Nati Oró (1)
- Teresa París (2)
- Magdalena Drudis (3)
- Amàlia Nosas (4)
- Júlia Escuer (5)
- Rosa París (6)
- Antonieta Batlle (7)
- Isabel Bernaus (8)
- Margarida Torreguitart (9)
- Teresa Drudis (10)
- Maria Seguí (11)
- Conxita Vilalta (12)
- Maria Lluïsa Batlle (13)

Passeig de les cosidores de ca l'Alfonso

- Nati Oró (1)
- Teresa Drudis (2)
- Antonieta Batlle (3)
- Maria Seguí (4)
- Teresa París (5)
- Amàlia Nosas (6)
- Maria Alfaro (7)
- Magdalena Nosas (8)
- Isabel Bernaus (9)

L'Estat avançarà 500 milions d'euros dels fons europeus per modernitzar els Canals d'Urgell

Presenten un tram pilot a Penelles que mostra com seran en el futur quan es desenvolupi el projecte seguint una via verda

Penelles
J.C.

El govern de l'Estat avançarà fins a 500 milions d'euros dels fons europeus Next Generation per fer realitat la modernització dels Canals d'Urgell, segons va avançar ahir el president de la Comunitat de Regants dels Canals d'Urgell, Amadeu Ros, en l'acte de presentació del tram pilot de mostra de la modernització a Penelles. Ros va explicar que se'ls hi va comunicar la setmana passada des de la subdelegació del govern espanyol a Lleida i va qualificar com una "oportunitat històrica" el compromís assolit per a modernitzar els regants. Una oportunitat "històrica" perquè "no sabem quan vindrà la següent".

Precisament en aquesta línia de modernitzar, ahir es va presentar una prova pilot de dos quilòmetres, ubicada a la primera sèquia principal al seu pas per Penelles, per mostrar com seran els Canals d'Urgell un cop modernitzats seguint el model d'infraestructura verda. Aquest projecte experimental s'ha fet en el marc del Pla d'Especialització i Competitivitat Territorial PECT AgroBioFood b. Ponent, coordinat per la Diputació de Lleida, per promoure la transformació del sector alimentari lleidatà.

Els treballs d'aquest tram es van començar la tardor de l'any passat i han permès fer una restauració patrimonial i una integració paisatgística. Concretament, s'hi han tingut en compte sistemes de rutes verdes i saludables per afavorir la mobilitat de les persones; la potenciació del patrimoni amb la restauració de ponts, cartells informatius, salts hidràulics i la restauració de caselles; la connectivitat ecològica que dona continuïtat als passos més usats de fauna i la plantació d'arbres seguint la banqueta per promoure les zones d'esbarjo.

L'import previst d'inversió en la modernització, incloent el reg en parcel·la, se situa al voltant

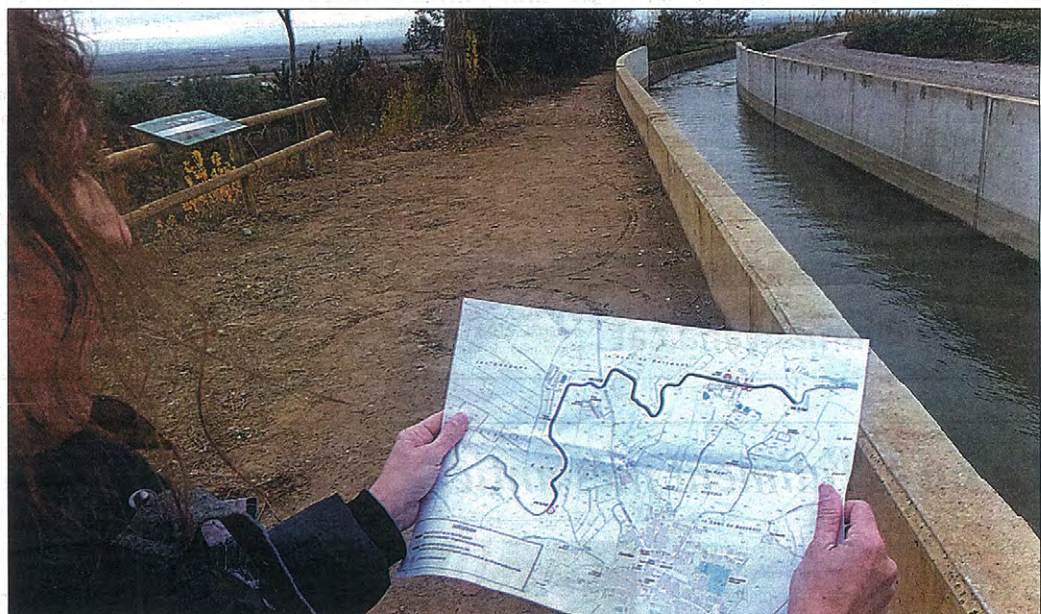

FOTO: Tony Alcántara/ La prova pilot s'ha fet en un tram de dos quilòmetres ubicat a la primera sèquia principal, al seu pas per Penelles

Destaquen que es tracta d'un projecte "de país" que ha de servir per arrelar la gent al territori

dels 1.420 milions, i tot i que el calendari definitiu no està tancat, la previsió és que es porti a terme en set anys. Acció Climàtica té redactats els primers quatre projectes que permetran iniciar les obres en 11.600 hectàrees, amb una inversió de 110 milions d'euros de cara al 2023. El tram pilot d'ahir és un primer pas per aquesta modernització, per la

S'han previst actuacions de protecció de la fauna amb la instal·lació de rampes salva fauna

qual, Amadeu Ros, ja va advertir que "s'ha de fer amb sis anys, la modernització, perquè ja no hi ha il·lusió al territori".

Per la seva banda, el president de la Diputació, Joan Talarn, va reivindicar la iniciativa com un "projecte de país" que ha de permetre la transformació del territori i frenar el despoblament que pateixen aquestes zones.

FOTO: Tony Alcántara/ La presentació que es va fer ahir a Penelles

PROGRAMA DE LES FESTES DE NADAL I REIS

Com cada any, us fem un avanç dels actes i festes previstos durant les properes Festes de Nadal.
El programa previst és:

Dissabte, 24 de desembre

Caga Tió.- A les 5 de la tarda, a la Sala del Teatre Municipal, espectacle animat amb música en directe, per finalitzar amb la cagada del Tió.

Missa del Gall.- A les 8 de la nit, a l'Església d'Artesa de Lleida.

Festa del Jovent.- A 2/4 d'1 de la matinada, a la Sala del Teatre Municipal, festa La rave de Betlem.

Diumenge, 25 de desembre, Nadal

Missa de Nadal.- A les 10 del matí, a l'Església d'Artesa de Lleida.

Dilluns, 26 de desembre, Sant Esteve

Teatre.- A les 7 de la tarda, a la Sala del Teatre Municipal, actuació del grup Q voce.

Dissabte, 31 de desembre

Cap d'Any.- Sopar de Cap d'Any, a la Sala del Teatre Municipal. A partir de 2/4 d'1, festa d'Any Nou amb DJ.

Diumenge, 1 de gener

Arribada del Gran Camarlenc.- A les 12 del migdia, a la Vileta, al futur museu de la joguina, arribada del Gran Camarlenc per recollir les cartes dels nostres fills i filles.

Concert de nadales.- A les 7 de la tarda, a la Sala del Teatre Municipal, actuació a càrrec de Maria Altadill i Carmen Becerra.

Dijous, 5 de gener

Cavalcada de Reis.- A les 6 de la tarda, arribada pel carrer Sant Ramon dels Reis Mags d'Orient, per començar la rua pels carrers del poble i finalitzar-la amb la tradicional ofrena a l'església.

Divendres, 6 de gener

Concert.- A les 7 de la tarda, a la Sala del Teatre Municipal, concert de música de cambra a càrrec de Pop Piano Quartet.

Dissabte, 7 de gener

Concert de Nadal.- A les 6 de la tarda, a l'Església d'Artesa de Lleida, concert de Nadal a càrrec de La Coral La Primavera.

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament973 16 71 62
Assistent social dimecres alterns973 16 71 62
Correus 9h a 10h de dilluns a divendres
Farmàcia973 16 72 04
Veterinari de la Protectora Local:
Emma Solé618 90 95 12

Clínica Ica Natura (Pardinyes)973 22 82 22
Clínica Riu Ebre (Cap Pont)973 21 65 49
Consultori mèdic local.....973 16 72 91
Metge urgències Dies feiners 15h a 8h i els festius tot el dia973 14 20 29 / 973 14 20 33
Museu973 16 71 62 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

ESCACS

Solució:

1. Cc8+; Cc5
(si en canvi del cavall tapem l'amenaça amb la dama, el resultat és el mateix)
2. Dxc5+; Dxc5
3. Td8++

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. ASBESTOSI. AC. 2. TRACTATS. AMO. 3. ERRAR. AMARIN. 4. NAR. OAT. GRAT. 5. COMPLIDA. ANA. 6. ÀCID. ER. ACT. 7. AVARS. IUCA. P. 8. ADORA. REDOL. 9. TRAMUNTANADA. 10. AI. ANELLS. AN. 11. BUF. A. AIAI. T. 12. USAT. AMATIVA.

VERTICALS

1. ASENADA. TABÚ. 2. STRADIVARIUS. 3. BARRICADA. FA. 4. ETA. AMORAL. T. 5. PORCS. ANURS. 6. TA. AMÉ. ENA. A. 7. ORATORI. MALT. 8. STM. C. URALIÀ. 9. I. AG. ACENSATS. 10. ARRACADA. II. 11. AMIANT. ODA. V. 12. CONTA. PLANTA.

SUDOKU

3	5	2	4	8	7	9	6	1
6	7	8	3	1	9	5	2	4
9	1	4	6	2	5	7	3	8
1	9	7	5	6	2	4	8	3
4	2	5	7	3	8	6	1	9
8	6	3	9	4	1	2	7	5
2	3	9	8	7	4	1	5	6
7	4	6	1	5	3	8	9	2
5	8	1	2	9	6	3	4	7

SOPA DE LLETRES

QUARTERADA. PARELLADA. MUJADA. FANECADA. CAFISSADA. FANECA. VESSANA. JORNAL. PORCA. FEIXA. TAFULLA. SORT.

FE D'ERRATES LA FEMOSA 320

PÀGINA 3 - SUMARI. L'Article *Energia verda. La biomassa i el biogàs. Pros i contres* que vam posar com autor Isidre Drudis Bellmunt és d'Eulàlia Solà Miró.

PÀGINA 40 - ENIGMA. Vam posar que era un collar anti-llops. La solució correcta és que es tracta d'una sivella de corretja per lligar una esquetlla o campana al coll de les vaques per fer soroll i localitzar-les.

Missa de difunts

Castanyada de la Llar de Jubilats

Conferència de La Femosa

Xerrada d'Unió de Pagesos

IMATGES D'ACTUALITAT

Cursa i caminada populars

Lloc d'avitallament

LA MARATÓ DE TV3

Para de decoració nadalenca

Presentació de llibre